

CAPUT IV.

De specialibus irregularitatis causis, ubi ex defectu proficiscitur.

Huc referendi sunt tituli 14. 17. 18. 19. 20., & 21. libr. I..

Multiplex a nostris memorari solet defectus, ob quem quis efficitur irregularis. Ut plurimum hisce formuli designari solent universi; vel enim defectus est natalium, vel libertatis, vel corporis, vel animi, vel famæ, vel denique Sacramenti.

Defectus natalium olim de iis dicebatur, qui nati essent servi, can. 21. dist. 54., sed hodie proprie dicitur de iis, qui nati sunt ex damnato quocumque coitu, variis nominibus appellati in cap. 10. vers. *Unde patet* de renuntiat., vel *nothi* ex adultera, vel *manzeres* ex prostituta, vel *naturales* ex concubina, vel generali vocabulo *spurii* stupro, incestu, sacrilegio, aliave nefaria conjunctione suscepti. Hæc irregularitatis species ante sæculum undecimum saltem in genere suo fuit incognita. Equidem verum est, in Toletana provincia singulare illud viguisse, ut filii spurii Sacerdotum paternæ hæreditatis spe omni sublata addicerentur perpetuæ servituti gratia Ecclesiarum, can. 3. caus. 15. quæst. 8., sed hoc & singulare fuit in ea provincia, & non diu viguit, & si qua esse potuit irregularitas, ex servili potius conditione proficiscebatur, quam ex illegitima nativitate. Verum pariter est, in Meldensi Concilio anni 845. aliquid singulare constitutum fuisse de filiis ex raptu genitis, can. 17. caus. 1. quæst. 7., id tamen neque ad cæteros illegitime natos spectabat, neque in ea ipsa raptus specie executioni mandatum fuisse videtur. Jam ego observavi in meis adno-

tationibus in codicem Gratiani part. 1. cap. 50., Meldenses canones paratam executionem non invenisse, quorum nonnulli aut rejecti deinde fuerunt, aut certis conditionibus recepti. Quod si de dicto canone 17. sermo sit, receptus quidem fuit in ea parte, in qua decernebatur pœnitentia raptorum, non vero in ea, in qua filii ex raptu geniti dicti fuerunt irregulares. Revera prior pars confirmata reperitur in Capitulari Caroli Calvi anni 846., uti liquet ex cap. 67. ejusdem Capitularis, omissa posteriore parte, quamquam posteriorem hanc partem in sua collectione deinde inseruerit Regino Prumiensis libr. 1. cap. 415., & 416., quem deinde sequi non dubitaverunt recentiores canonum Collectores. Primum ea irregularitatis species obtinuit sub finem sæculi undecimi in filiis Sacerdotum ex definitionibus Concilii Pictaviensis, Urbani II., & Alexandri II. can. 1., & 12. dist. 56., cap. 1. de filiis Presbyt., deinde paulatim ad omnes traducta, qui ex improbata conjunctione nascerentur, etiam si de iis ageretur, qui nati essent ex justis nuptiis, eo tamen tempore geniti, quo dissociati conjuges fuissent post solemnem continentiam voti professionem, cap. 4., & 18. eod. tit., cap. 7. 20., & 25. de elect., dicto cap. 10. de renuntiat.. Nihil autem refert, an illegitima nativitas occulta sit, an publica; tantum si occulta fuerit, singulare est, ut facilius dispensatio obtineatur, præsertim si qui eo impedimento detinetur, jam fuerit ordinatus, can. 14^e

dist. 56., dicto cap. 10. de renuntiat. Non una fuit novæ hujus inducendæ irregularitatis ratio; imprimis enim decebat, in ordine ecclesiastico servari decus, quod non parum labefactari videbatur, si ad illum promiscue admitterentur, quorum origo foret obscura æque, ac vitiosa; deinde decebat, ea ratione parentum libidinem magis, magisque damnari: præterea videbatur magis consultum Ecclesiarum utilitati, quum excluderentur a sacris officiis ii, de quibus suspicio suboriebatur facile futurum, ut paterna exempla sequerentur, argumento canonis 50. dist. 56.. His accessit singularis ratio de filiis Sacerdotum, ne Ecclesiæ, & beneficia hæreditaria censerentur, dum de parentibus in filios transferrentur, ex quibus omnibus rationibus factum est, ut difficilius in Sacerdotum filiis, quam in cæteris, difficilius in spuriiis, quam in naturalibus, difficilius in iis, qui paterni sceleris imitatores videntur, quam in aliis, difficilius denique ad obtinenda paterna, quam alia beneficia, seu ad ministrandum in ea Ecclesia, in qua parentes ministrant, quam in alia dispensetur, cap. 10. vers. *Non tamen* de renuntiat., cap. 13. qui fil. sint legit., cap. 14. 15. 16. 17. de fil. Presbyt., cap. 2. de corp. vitiat., Concilio Tridentino sess. 25. de Reform. cap. 15.. Inde tria veluti principia posita sunt. Primum est, omnes illegitime natos irregulares esse ob suspicionem imitationis paternæ incontinentiæ, quod vitium a ministris suis perpetuo avertendum Ecclesia optimo jure curavit. Alterum est, exemplo hujus criminis similem jurisprudentiam etiam observatam fuisse in quibusdam aliis, veluti in filiis hæreticorum, cap. 15. de hæret. in 6., & in filiis eorum, qui vexaverint Cardinales, cap. 5. de pœnis in 6., & in filiis patronorum, qui beneficiarium Clericum occiderint, cap. 12. de pœnis, etiam si legitimi sint. Aliqui adjiciunt filios Judæorum, argumento ca-

nonis 31. caus. 17. quæst. 4., falso tamen; etenim ibi sermo est de Judæis necdum baptizatis, item de officiis publicis non gerendis ab Judæo, quorum officiorum nomine minime veniunt in eo canone Sacri ordines, ac divina ministeria. Postremum est, si agatur de filio Sacerdotis etiam legitimo, hunc nullo modo immediata successione obtinere posse beneficium, defuncto patre, quod pater ipse dudum obtinisset, propterea quod minime deceat; beneficia ecclesiastica quoquo modo fieri hæreditaria, can. 7. caus. 8. quæst. 1., cap. 7. 10. de fil. Presbyter., cap. 3. de sentent., & re jud. in 2. collectione; atque ob eandem causam non posse, aut pensiones obtinere ex paternis beneficiis luendas, aut ex paterna renuntiatione beneficium acquirere, ne alias fraus fiat collationibus beneficiorum, Concilio Tridentino cap. 5. sess. 25. de Reform. in fine. An vero filius obtinere possit beneficium distinctum a beneficio paterno in eadem Ecclesia, quæstio est distinctione adhibita dirimenda. Siquidem alia legitimorum liberorum est ratio, alia illegitimorum. Legitimi liberi poterunt in eadem Ecclesia sine injuria canonum ministrare, cap. 12. de fil. Presbyt., non item illegitimi, Concilio Tridentino sess. 25. de Reform. cap. 5. ne forte præsentia filii illegitimi una cum patre in eadem Ecclesia ministrante, videatur paternum crimen assidue pandere.

Defectum libertatis non solum intelligimus esse in iis, qui servi dicuntur, sed & in iis, qui aut curiæ, aut militiæ addicti sunt, aut rationibus reddendis obnoxii, aut conjugii vinculo detinentur. De servis non ordinandis sine consensu domini vetustissimi canones extant, can. 81. inter Apostolicos, can. 1., & passim dist. 54., quibus consonant recentiores definitiones, cap. 1., & toto titulo de servis non ordinandis, quæ in re accuratissima fuit Ecclesia, quæ aliquando in consecratione Episcopo-

rum, voluit eosdem specialiter monendos his verbis: *Vide, ne quemlibet servilis conditionis ad ordines promovere præsumas*, cap. 5. de serv. non ordin.. Hujus irregularitatis indicendæ causa primum ea fuit, ne minus honeste videretur inter ecclesiasticos ministros adscribi humilis servi persona, can. 6., & 21. dist. 54. cujus rei argumento est, quod dicitur in cap. 3. de serv. non ordin. *ex necessitate temporis quandoque fieri*, ut servi etiam post libertatem datam ordinentur. Altera causa fuit, ne Ecclesia videretur dominis fraudem facere, can. 5. 7. 9. 10. dist. 54., atque ideo quoties dominus vel expresse, vel tacite consensisset, eove magis quoties servum manumisisset, ordinatio rata habebatur, can. 1. 2. 4. 5. 6., & sequentibus dist. 54., cap. 2. 3. 4. de serv. non ordin.. Dominis sane consentientibus licuit certas, honestas tamen, conditiones adjicere, scilicet ut defunctis eisdem ordinatis domini ipsi extra ecclesiastici peculii causam succederent, vel ut ordinati tenerentur Ecclesiastica quædam officia dominorum gratia gerere, can. 8. 10. dist. 54., cap. 3., & 4. de serv. non ordin., nusquam vero Episcopis licuit fraudem dominis facere, & eidem invitis servos ordinare. Quod si Episcopus servum invito domino ordinavisset, non eadem ubique, & perpetuo disciplina viguit. Siquidem in Italia temporibus Gelasii Papæ discrimen erat inter servum Sacerdotio insignitum, & servum in ordinem Diaconorum allectum, & servum in inferioribus ordinibus initiatum. Si de Sacerdotio ageretur, restituebatur peculium domino, retento servo inter Clericos, sive in Collegio Clericorum, tanquam persona semel Deo dicata; si de Diaconatu, præter peculium domino dari debebat vicarius, atque hoc deficiente Diaconus ipse restitui; si de inferioribus ordinibus, rejecto ordinato a clericali cœtu, incolumbia erant dominis jura universa can., 9. 10., & 11. dist. 54.. In Gallia ordinato ser-

vo aut in Presbyterorum, aut in Diaconorum gradu, duplum domino luebatur ab ordinante, quoties ordinans conscius fuisset conditionis ordinati; secus duplum pendebatur domino ab iis, qui servum ab Episcopo ordinari petiissent, can. 19. dist. 54., quamquam deinde in Capitulari Ludovici Pii anni 816. can. 6. statutum fuerit, ut ordinati suis dominis restituerentur, quod legimus in Capitularium libro 1. cap. 82., & libr. 5. cap. 210., & sub nomine Concilii Toletani in can. 6. dist. 54., & in cap. 2. de servis non ordinandis. Ubi viguit jus Justinianum, quod præsertim usuveniebat apud Græcos, recipiebatur imprimis, ut si servus sciente, & non contradicente domino ordinaretur, eo ipso & libertatem, & ingenuitatem acquireret, recasurus tamen in potestatem domini, si ecclesiastica ministeria deseruisset, & ad vitam sæcularem transiisset; denique ut servus ignorante domino ordinatus repeti posset a domino, dummodo hic intra annum servilem ordinati conditionem, suamque dominicam in ordinatum potestatem demonstraret; item ut si non de servis, sed de adscriptitiis ageretur, possent quidem isti etiam præter voluntatem domini ordinari, dummodo agriculturam sibi a domino impositam adhuc imple- rent, Nov. 123. cap. 17., denique ut si de servis ageretur ad Episcopatum promotis, tunc ordinati eo ipso ab omni dominica potestate eximerentur, eadem ratione, qua filiusfamilias ordinatus Episcopus patriam potestatem evadit, Novell. 81. cap. 3., & Novell. 123. cap. 4.. Has constitutiones Imperatoris retulit Gratianus in can. 20. dist. 54., ubi tamen quædam adjecit de servis, qui monasticam professionem emiserint, quæ sane exigenda sunt ad integrum textum, qualis habetur in Nov. 5. cap. 2.. Relatæ etiam sunt constitutiones illæ in codicem Justinianum, auth. *Sed Episcopalis*, auth. *Adscriptitios*, auth. *Si servus*, auth. *Episcopa-*

lis, & auth. *Verum de Episc.*, & Cleric. sed authenticarum auctor nonnulla ibidem adjecit, quæ in Novellis desiderantur, uti liquet in conspectu dictæ authenticæ *Adscriptitios*, quæ quidem consonant cum Novella Justiniana in ea parte, qua dicitur, Clericos ex adscriptitiis ordinatos debere agriculturam implere; non tamen consonat in altera parte, qua subjicitur, *subrogato aliquo, quem maluerint*. In Decretalibus Gregorii IX., quæ generalem sæculi decimi tertii disciplinam stabilivisse videntur, res ita definita est, ut perpetuo quidem prohiberetur Episcopis, ne servos invitis, aut insciis dominis ordinarent, cap. 1. 5., & 8. de serv. non ordin., quoties vero ageretur de servis contra canones ordinatis, vel restituendis, vel non restituendis, distingueretur, an ageretur de ordinibus majoribus, & sacris, an de minoribus, & minus sacris, adeo ut in prima specie non restituerentur dominis, restituerentur in altera, cap. 13. vers. *Præterea* qui fil. sint legit.. Hinc cum temporibus Innocentii III. ordo Subdiaconorum inter sacros receptus esset, rescriptum est, servum in Subdiaconorum gradum adlectum non debere domino suo restitui. Sic definiendum erat ab iis, qui in proposita disquisitione opportunius ducebant sequi doctrinam Gelasii Papæ in dicto can. 9. 10., & 11. dist. 54., insuper habitis cæteris modo commemoratis. An vero qui ordinati in sacris restitui non debebant, ita reciperentur in Clericorum cœtum, ut sacris officiis juxta ordinem susceptum ministrarent, quasi irregulares non essent, non liquet definitum expresse fuisse. Quid ergo? Quando recentioribus Pontificibus visum est Gelasii Papæ doctrinam sequi, ex mente ejusdem Gelasii repetenda est hujusquæstionis definitio. At vero Gelasius, qui in can. 9., & 10. dist. 54. voluit, Sacerdotes, & Diaconos iterum redigi non debere in servitutem, voluit in canone 11. ejusdem distinctionis Diaconos

ordinatos a sacris officiis repelli oportere. Ergo voluit haberi tanquam irregulares. Porro aliud erat, Sacerdotes, & Diaconos non restitui in servitutem pristinam, quod fuisset dedecori ordini Sacerdotali, ac Diaconali aliud erat, Sacerdotes, & Diaconos in sacerdotali, & diaconali ministerio suscipit, quod mali exempli fuisset, ex quo improbe, & contra canones facta ordinatio suum omnino effectum consequeretur. At diceres: quid de his servis ordinatis? Fateor non constare. Conjicio tamen, aut auguror, eos forte in communionem peregrinam adductos, spe concepta futurum aliquando, ut domini ordinationem ratam haberent, & bonis conditionibus libertatem, donarent quo casu impedimentum omne cessabat. Quod si quæretur, an, ubi servus consentiente, vel ratam ordinationem habente domino fuerit ordinatus, adhuc subjaceret jurepatronatus; ego respondeo, vel ipsos sacros canones permisisse quamdam jurepatronatus speciem, veluti eam, aut qua dominus uni potius, quam alteri Ecclesiæ ordinatum ab Episcopo addicendum postularent, a designata Ecclesia invito domino non avocandum, can. 10. in fine dist. 54., cap. 6. de serv. non ordin., aut qua dominus clericalia quædam officia ab ordinato exigeret, qualia erant, de quibus sermo fit in cap. 4. de serv. non ordin.. Non memoro, quod supra dictum est, temporibus Justiniani Imperatoris, etiam adscriptitios ordinatos conditioni suæ adhuc morem gerere debuisse, juxta dictam Novellam 123. cap. 17., propterea quod aliud rutili recentior disciplina, cui se accommodavit laudatus editor authenticarum, dum in dicta auth. *adscriptitios* adjecit illa verba *subrogato aliquo, quem maluerint*. Quod autem dico de jurepatronatus, intellige de eo casu, quo certæ conditiones adjectæ fuerint a domino tempore ordinationis, vel quo ignorante domino servus ordinatus proponeretur, non quoties dominus tempore ordinationis nul-

la reservatione facta servum aut expresse, aut tacite manumisisset, dicto cap. 6. de serv. non ordin., etenim antiqua lex est, qua servus consentiente domino ordinatus non tam libertatem, quam ingenuitatem adquirat, Nov. 123. cap. 17., quid autem est adquirere ingenuitatem, quam haberi, ac si nunquam quis in servitute fuisset? Sed hæc hodie exoleverunt; post abolitas servitutes inter Christianos, quamobrem post Gregorii IX. collectionem vix indicari sanctiones canonum possent, in quibus aliqua constituta deprehendantur de ordinatione servorum.

Vetus quoque fuit canonum disciplina, qua Curiales a clericali ordinatione arcebantur, can. 1. 2., & 3. dist. 51.. Duplex hujus irregularitatis causa fuit. Prima erat, propterea quod Curiales non omnino liberi a curis publicis viderentur, atque ad peragenda divina officia expediti, dum a loco Curia, cui causa vel originis, vel domicilii, vel possessionum adscribebantur, recedere minime possent, & recedentes nihilominus avocarentur, can. 2. dist. 51.. Altera erat, propterea quod Curiales quibusdam ludis publicis præponi solebant, qui sane aut Clericum, aut eum, qui Clericus futurus erat, penitus dedecebant, can. 1., & 3. dist. 51.. Ex quo fit, ut is, qui a Curia dimissus esset, nihilominus adhuc a clero arceretur, si ludis publicis olim præfuisset, quasi manente adhuc nota quadam, quæ Clerici personæ non conveniret. Hæc porro causa est, quare licet Episcopatus liberaret a fortuna servili, non ita liberaretur a conditione Curiali Episcopus ordinatus; ut enim ait Justinianus, ex tali fortuna Sacerdotio fieret injuria, Nov. 123. cap. 4., & 15., authent. *Sed neque Curialem, authentica Episcopalis ordo*, cod. de Episc., & Cler., can. 20. dist. 54.. Adhuc sexto sæculo id in usu fuisse, satis constat ex monumentis modo laudatis; at hodie cum abierit in desuetudinem Curialium census, inter antiquitatis re-

liquias hæc disciplina recensetur.

Minus quoque liberi sunt ad ordines ecclesiasticos adipiscendos, qui militiæ nomen dederunt, uti enim isti publico munere detinentur ex Principis designatione, non debent sine consensu Principis ordinari. Qua in re plura distinguenda sunt, ne facile quisquam hallucinetur, & unam cum altera disputatione confundat. Nimirum aliud est quærere, an militia suapte natura quemquam irregularem efficiat, ita ut etiam post militiæ officia exacta, & post honestam missionem irregularitas perseveret; aliud quærere, an cui ordini militari adscripti sunt, ideo sint irregulares, quia non deceat quemquam auctoritate Antistitum a publico officio avocari. Sunt canones numero plurimi, qui facile ex oscitantia Interpretum huc illuc flectuntur. Sunt etiam diversæ causæ, propter quas modo pro irregularitate, modo adversus irregularitatem est pronuntiandum. Quid enim ex. gr., si quis non tantum militiæ nomen dederit, sed etiam in congressu pugnaverit, hostemque fregerit, occiderit, aut clade, cæde, vulnere affecerit? Evenire profecto poterit, ut quis irregularis vel cædis, vel vulneris illati causa dicatur, quin sola militiæ professio irregularem effecisse credatur. Quid si militia, quam quis inivit, indigna viro Christiano penitus sit, veluti cum Christianus æthi-
corum exercitui sese junxerit, ut armis vexaret Christianos? Potuit sane hoc militiæ genus irregularitatem inducere ex præscripto canonum, quin generaliter verum sit, militarem professionem per se irregularem militem facere. Itaque antiquissimus qui adpareat canon, est octuagesimus secundus inter Apostolicos, in quo decernitur, ut deponatur Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, qui militiæ vacaverit, & simul utrumque officium, ecclesiasticum scilicet, & militare, retinere voluerit. Hinc profecto minime colligitur, milites irregulares existere; tantum deponi præcipitur

eum, qui militiam cum sacro ordine junxerit: at depositio ab irregularitate distinguitur: & depositio non inducitur ex causa militiæ, sed ex causa utriusque suscepti, exercitique officii sacri, & militaris. Immo & exinde tacite insinuat, non esse deponendos Episcopos, Sacerdotes, & Diaconos, si post depositum militare cingulum uni sacro ministerio vacent, quod indicium est nullius præstitutæ in milites irregularitatis. Quod in sacris canonibus definitum est in hac parte de militum irregularitate, ad duos casus pertinet. Primus casus est, cum de milite agitur adhuc in numeris consistente, quem ordinari non sinit ecclesiastica disciplina, ne ad ecclesiastica ministeria transferantur, qui publicis adhuc officiis detinentur, argumento can. 1. dist. 54., ne alias a præfectis suis iterum in militiam reducantur, argumento can. 3. dist. 51.. Et revera Gregorius Magnus morem gessit in hac re Imperatori Mauritio, dum legem promulgavit, ne militiæ adscripti in Clericorum cœtum adsciscerentur, can. un. dist. 53.. In hac specie nulla dubitatio est, quin milites ab ordine suo dimissi promoveri ad ordines valeant, uti luculenter adparet ex can. 15. dist. 63.. Alter casus est, cum de milite agitur, qui in prælio fuerit, & quemquam etiam jure vel occiderit, vel mutilaverit. Verum cum liquet, hunc irregularem existere, irregularitas non tam ex professione militiæ, quam ex illata cæde, vel mutilatione derivat; atque hæc irregularitas dicitur potius ex defectu lenitatis, de qua sermo inferius instituetur, & perseverat etiam post missionem ab ordine militari. Ad hunc casum spectat canon 1. dist. 51., ubi de militibus sermo fit, qui *sæva*, vel, uti alii legunt, *severa sunt præcepta executi*. Extra hosce duos casus nulla videtur in milites indicta irregularitas. Videatur elegans notificatio 101. in secundo tomo notificat. Cardinalis Lambertini, inde Benedicti XIV., qui

hanc materiam absolvisse videtur. Non debeo tamen omittere nonnullorum canonum interpretationem, nimirum Innocentii I. in can. 2. dist. 51., & Concilii Toletani seu I., seu IV. in can. 4., & 5. dist. 51., & in can. 5. caus. 23. quæst. 8., qui negotium quoddam facessere deprehenduntur. Tradidit Innocentius I. in dicto can. 2. dist. 51., non rite ad ordines ecclesiasticos assumi, *si quis fidelis militaverit*, id est, si quis fide data, & sacramento obstricta militiam profiteretur. Pertinet ergo ea dispositio ad eos non ordinandos, qui adhuc in militia consistere. Si dubites de hac interpretatione, præ oculis habeas velim, Innocentium initio epistolæ profiteri, se nihil novi statuere, sed indicare tantum, quid postulent generales canonum regulæ: at enim generalis canonum dispositio ea ætate suadebat, ne qui adhuc officiis publicis detinerentur, in Clericorum ordinem adlegerentur. Quod statutum est in Concilio Toletano I., si legendum esset, uti legitur apud Gratianum in dicto can. 4. dist. 51. adjecta illa particula *ad necandos fideles*, videretur statim non generaliter de militia conceptum, sed de ea, quæ odio Christianæ fidei susciperetur. At ea particula in actis Concilii desideratur. Eam ob rem dicendum, sanctionem illius canonis & singularem fuisse in Toletana provincia, & fuisse singularibus illius ætatis adjunctis accommodatam. Etenim cum illa ætate in Hispania conquererentur Episcopi de lapsa clericali disciplina, cui occasionem dederant improvidæ electiones Clericorum, præsertim illorum, qui jamdiu armis, proptereaque etiam seditionibus adsueverant, atque occasionem præbentibus Gothi, & Vandali universa pene cædibus, & claudibus impleverant, paulo rigidior disciplina invecta fuit, non facile ad alias provincias traducenda, neque ad ulteriora tempora proroganda. Potius ad generalem canonum disciplinam referendus est canon Concilii Toletani IV. in die-

to can. 5. dist. 51., ubi cum ab ordine ecclesiastico excluduntur, *qui militiae sæculari dediti sunt*, intelliguntur exclusi ii omnes, qui actu militiae serviunt, eodem modo, quo etiam excluduntur ibidem, *qui sunt obnoxii servili conditioni*, futuri sane idonei ad sacram ordinationem, statim ac libertatem fuerint consecuti. Denique quod spectat canonem 5. caus. 23. quæst. 8., non de militia conceptum est, sed de Clericis arma sumentibus facta seditione; neque constat, Clericos hujusmodi irregulares fuisse habitos, sed potius in perpetuum depositum iri, indicta poenitentia in Monasteriis peragenda.

Insuper administratores bonorum alienorum, quousque essent rationibus reddendis obnoxii, ab ecclesiasticis ordinibus olim fuisse remotos certum est, quasi non omnino libertate potitos; cujusmodi erant actores, & executores rerum, & jurium publicorum, tutores pupillorum, & curatores minorum, ac similibus personarum, can. 2. dist. 51. can. 3. dist. 54., can. 1., & sequentibus caus. 22. quæst. 3., cap. 1. de obligat. ad ratiocin., cap. 1., & toto titulo ne Cler., vel Mon.. Optima sane disciplina ideo inducta, quod non deceret, Clericos reddendis inde rationibus detineri, ne forte, si inde eorum administratio suspecta adpareret, infamia in Clericorum ordinem redundaret, & qui rationes redditurus esset Clericus, ad fora publica traheretur, culpæ vel doli, prout res postularet, poenam daturus. Hujus tamen regulæ duæ erant exceptiones. Prima locum habebat in iis, qui legis necessitate ad suscipiendam administrationem adigerentur. Si enim vel ipsi Clerici minime ab onere legitimæ tutelæ eximebantur, excusabilis erat laicus, quoties tutelam hujus generis administrans clero adscribi postularet, can. 1. caus. 21. quæst. 3.. Altera locum habebat in iis causis, quæ aut Clericis committi ex canonum censura debent, cujusmodi est administra-

tio rerum ad Ecclesiam, vel Monasterium pertinentium, aut Clericis committi maxime convenit, cujusmodi est administratio bonorum pauperum, viduarum, & hujusmodi miserabilium personarum, dicto can. 1.. Hinc liquet, hanc irregularitatis speciem non perpetuam fuisse, sed certo tempore circumscriptam, tamdiu nimirum imminentem, quamdiu non essent redditæ rationes, can. 3. dist. 54. can. un. dist. 53., cap. 1. de obligat. ad ratiocin.. Hodie testantur Pragmatici, hanc irregularitatem ex usu recepto vigere tantum duobus in casibus. Primus est, si publicis rationibus quis adstringatur. Alter est, quam privatarum quidem rerum quis gessit administrationem, sed jam in judicio conventus fuit ob dolum.

Denique conjugio obstricti, quasi ex defectu libertatis, irregulares habentur, nisi uxor consentiendo datam sibi fidem relaxet, can. 6. dist. 77., cap. 1., & passim de convers. conjugat.. Id olim potissimum vigeat in majoribus ordinibus. Verum cum recentiore ætate minores ordines non tam veluti singularia gerenda officia, quam veluti media ad majores ordines consequendos haberi cœperunt, obtinere necessario debuit, ut irregularitas eadem ad minores etiam ordines extenderetur; immo & ad universa etiam beneficia, adeo ut hæc nequeant impetrari, argumento capituli 1., & 2. de Cleric. conjug.. Nihil amplius ad hanc rem adjicio, cum jam plura alibi a me tradita fuerint in tractatione de juribus conjugiorum.

Defectum corporis, ex quo irregularis aliquis dicitur, hoc in loco intellegimus, cum quis ea corporis adfectione laborat sine culpa, factove suo, quæ ne in sacris officiis honeste, ac decore ministret, impediatur. Et quidem hoc in Mosaica divina lege fundamentum habet, Levitici cap. 21., deinde legibus ecclesiasticis fuit expresse constitutum, ac confirmatum, can. 5. dist. 53. can. 1. dist. 36., can. 1. 3. dist. 55. Diffici-

le sane fuit singulas species definire, quibus impedimenta singulorum ordinum, & officiorum designarentur; quamobrem verba canonum generalia sunt, quibus corpore vitiat ab ordinibus excluduntur, dicto can. 5. dist. 33., can. 1. dist. 36., can. 1. dist. 55., verum hanc interpretationem recipiunt, ne quis ad ordines admittatur, qui tale corporis vitium contraxerit, quo aut non absolute potest, aut non facile, aut non decore sacra officia gerere, cap. 10. de renuntiat., cap. 1. ult. de corpor. vitiatis, cap. 2. 3., & 4. de Cler. ægr., can. 2. caus. 7. quæst. 2.. Hinc est, quod occultum quodcumque corporis vitium, quod neque impedit sacrorum officiorum administrationem, neque alias horrorem quemdam, & aversionem in populo ingenerat, neminem reddit irregularem, argumento cap. 3. de corp. vit., can. 4. 5. 7. 8. 9. 11. dist. 55.. Nemo igitur non videt, ubi de singularibus, prout res incidit, speciebus agatur, facti potius, quam juris esse quæstiones, quarum aliquæ dumtaxat rescriptis definitæ fuerunt, a quibus deinde ad similia prudens iudex possit argumentari. Definitum deprehendimus, irregularem dici oculo orbatum, aut qui maculam gravem in oculo contraxit, can. 13. dist. 55., cap. 2. de corpore vitiat., & quidem sine ullo discrimine, seu dexter sit, seu sinister, quod enim dici solet de *oculo canonis*, sive sinistro, eo spectat, ut quoties in eo vitium sit, difficilius obtineatur dispensatio, & non nisi immutato ritu in celebratione Missarum, videlicet promittendo, ut læsus Sacerdos tabellam canonis legat in medio altaris collocatam. Definitum deprehendimus, irregularem dici aut pede læsum ita, ut sine baculo sustineri non possit, can. 57. de cons. dist. 1., aut manu mutilatum, cap. 6. de corp. vitiat., aut destitutum digito ad Eucharistiæ ministerium necessario, cap. 1., & 7. eod., aut etiam destitutum ungula pollicis in dextera, ita ut nequeat facile sacram hostiam

frangere, cap. ult. eod., aut destitutum duobus digitis, medio, & quarto, cap. 2. de Cler. ægrot.. Adde his leprosos, epilepticos, paraliticos, aut tali morbo laborantes, quo mens fere alienetur, can. 3. dist. 33., can. 14. 15. caus. 7. quæst. 1., can. 2. caus. 7. quæst. 2., cap. 3. 4. 5. 6. de Cler. ægrot.. Quis non dixerit, idipsum dicendum fore, ubi de mutuo ageretur, de surdo, de cæco, aut alias monstruoso, quamquam nihil tale expressum specialiter in canonibus inveniatur? Quod si dubitatio quædam emergat, ad Episcopum pertinebit definire, an species talis sit, in qua irregularitatem sacri canones indicendam voluerint, can. 3. dist. 33., cap. 2. de corp. vit.. Contingit quandoque dubitari, an quis certo morbo laboret, qui sacris ministeriis impedimento sit. Hac in specie ad Episcopum pertinebit, indicta interea suspensione ab ordine, si expedire pro adjunctis iudicetur, certa tempora præfinire, intra quæ liquere de vitio possit, can. 2. caus. 7. quæst. 2., ubi licet dicatur, designatos fuisse triginta dies, non inde tamen deducitur, hoc tempus singulis in casibus designandum esse, cum potius id referatur ad speciem facti singularem propositam, eo vel magis, quia non constans est omnium codicum fides, in quorum aliquibus pro voce *triginta* legitur *octuaginta*, quemadmodum jam observaverunt Romani Correctores. Quid vero, si de vitio constiterit, eamque ob rem vitiosus Clericus jussus fuerit a sacris ministeriis abstinere, deinde Clericus alleget, se sanitatem pristinam recuperavisse? Perspicua est constitutio Toletani Concilii anni 675. can. 13., relata a Gratiano sub nomine Pii Papæ in can. 3. dist. 33., qua præstituitur, annum esse exspectandum, intra quem liqueat, Clericum revera a morbo liberatum existere. In hac irregularitatis specie observatur, ut quidem defectus in causa sit, ne quis ordines, aut beneficia

suscipiat; non vero defectus subsequens in causa sit, ut ab adeptis beneficii commodis repellatur, quamquam ab ordinis exercitatione sit excludendus, can. 1. dist. 36., can. 12. dist. 55., can. 1. caus. 7. quæst. 1., cap. 2. 3. 4. 5. 6. de Cler. ægrot., cap. un. eod. in 6.. Item observatur, posse aliquem irregularem esse ratio unius ordinis, & non ratione alterius, ejus scilicet, cujus commode obire officium possit.

Defectus animi irregularem etiam facit. Hujusmodi imprimis est amentia, & furor, & quæ proxima furori est, energumenorum conditio, can. 2. 3. 4. 5. dist. 33., can. 14. caus. 7. quæst. 1., eo saltem usque, quo infirmitas animi perseverat, can. 1. caus. 7. quæst. 2., can. 1. 2. 3. 4. 14. caus. 7. quæst. 1., cap. un. de Cler. ægrot. in 6.. Hinc non facile permittitur aut ordinis collatio, aut executio suscepti ordinis illi, quem verosimile est recasurum in amentiam, aut furorem, & si quid simile esse potest, etiam si proponat ipse, se consilium animi adeptum fuisse, annuali tempore præfinito, intra quod constet de veritate, can. 3. dist. 33., can. 14. caus. 7. quæst. 1., can. 1. caus. 7. quæst. 2., quamquam si beneficium jam adeptus olim fuerit, beneficio non privetur, sed dandus sit coadjutor, can. 1. 2. 3. 4. 14. caus. 7. quæst. 1., cap. un. de Cler. ægrot. in 6.. Hujusmodi præterea est infirmum ætatis iudicium: qua in re observandum est, olim quidem nullum discrimen intercessisse inter ætatem ordinibus, & ætatem beneficii præstitutam, quam collatio beneficiorum minime distingueretur a collatione ordinum; hodie tamen, uno dempto episcopali ordine, & beneficio, quæ adhuc indivulsa manent, diversis regulis inniti collationes ordinum, & beneficiorum. Itaque ut de ordinibus primum loquar, statutum scimus, ut ne prima quidem tonsura infans, seu septennio minor initiatur, cap. 4. de tempor. ordin. in 6.. Addidit Concilium Tridentinum, tonsu-

ra initiandos confirmatos esse oportere, & in fidei rudimentis edoctos, ac tales, ut legere saltem, & scribere valeant, ita ut Episcopus eos a Deo vocatos esse ad clericalem militiam conjiciat, cap. 4. sess. 23. de Reform.. In constitutis ultra infantiam nulla est in jure determinata ætas, quam demum conferri minores ordines possint; quamquam enim aliquando constitutum fuisse sciamus, neminem decem & octo annis minorem potuisse inter lectores adnumerari, can. 2. dist. 78., id tamen ab usu recessit. Tantum hodie adhæremus disciplinæ Tridentini Concilii, in quo cautum est, minores ordines iis esse conferendos, qui saltem latinam linguam intelligant, atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in eis cum ætate vitæ meritum, & doctrina major accrescat, sess. 23. de Reformat. cap. 11.. Si de majoribus ordinibus sermo sit, quidquid olim vigeret, can. 3. 4. 5. 6. 7. dist. 77., can. 1. 2. 4. 5. dist. 78., Clement. 3. de ætate præficiend., hodie ex Concilio Tridentino observatur, ut nemo ad Subdiaconatum ante annum 22., ad Diaconatum ante 23., ad Presbyteratum ante 25. ætatis annum promoveatur, dicta sess. 22. cap. 12., quibus tamen in speciebus sufficet annum inceptum fuisse. De Episcopatu nihil adjecerunt Tridentini Antistites; quamobrem integra manet vetus disciplina, juxta quam nemo eligi potest, nisi qui jam trigesimum ætatis annum exegerit, cap. 7. de elect., nemo etiam postulari, nisi qui vigesimum septimum ætatis annum attigerit, extravag. 1. de postulat. Prælat. int. comm.. Si deinde de ætate loquar, quæ requiritur ad impetranda beneficia, primum producitur perspicua Tridentini Concilii constitutio in cap. 6. sess. 23. de Reform., ubi cavetur, ut nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in inferioribus ordinibus constitutus ante decimum quartum annum possit beneficium obtinere; quod decretum intelligas nolim de iis beneficiis,

quæ singularis, & expressa fundatorum voluntas etiam ætate minoribus concedi posse constituerit. Non inde tamen colligitur, omnia beneficia concedi posse illis, qui vix conciliarem illam ætatem attigerint; sunt enim numero plurima, quæ proveciorem adhuc ætatem desiderant. Sic ad beneficia curam animarum adnexam habentia nemo admittitur, nisi 25. annum attigerit, cap. 7. vers. *Inferiora* de electione, cap. 14. eod. tit. in 6., Concilio Tridentino sess. 24. de Reform. cap. 12.. Sic ad Dignitates, & Personatus, quibus nulla cohæret cura animarum, non minores annis 22. admittuntur, dicto cap. 12. Tridentino. Sic ad Canonicatus, Præbendas, & Præstimonia requiritur ea ætas, qua institutus possit intra tempus ab jure definitum eo ordine insigniri, quem Canonicatus ipsi, Præstimonia, & Præbendæ requirunt. In omnibus vero Cathedralibus Ecclesiis cautum est, ut omnes Canonicatus & Præstimonia habeant adnexum ordinem Presbyteratus, vel Diaconatus, vel Subdiaconatus, prout Episcopus de consilio Capituli designaverit, dicto cap. 12. Tridentino. Cum ergo in cæteris beneficiis nihil singulare statutum adpareat, sufficiet ætas annorum 14., juxta dictum caput 6. sess. 23., nisi major ætas foundationum tabulis præstituta fuerit, aut nisi præstitutus fuerit eisdem foundationum tabulis certus ordo, qui majorem ætatem desideret, aut nisi agatur de beneficiis regularibus, quæ cum tantum professis, aut brevi professuris concedi valeant, eam ætatem desiderant, qua aut quis profiteri possit, aut proxime sit, ut rite profiteatur. Adjicitur, id Abbatibus, & Prioratibus conventualibus ætatem requiri annorum 25. inceptorum; quamquam cæteri Prioratus exigant saltem annum vigesimum completum, juxta Clementinam 1. vers. *Cæterum* de statu Monach.. Quicumque autem ante ætatem canonibus designatam beneficium consecutus fuit, habetur ac si nunquam

illud consecutus fuisset, quasi collatio ipso jure in irritum cadat, cap. 7., & 20. de elect., cap. 2., & 3. de ætate, & qualit. præfic., cap. 14., & 35. de elect. in 6. Concil. Trident. sess. 7. de Reform. cap. 3..

Animi quoque defectus in eo dignoscitur, qui ea doctrinæ supellectile non est instructus, quam ordinis, vel beneficii qualitas postulat, can. 1. dist. 36., can. 3. dist. 38., can. 2. dist. 49., can. 5. dist. 51., can. 1. 3. dist. 55., can. 45. caus. 1. quæst. 1., cap. 14. 15. de ætate, & qualit. præfic., cap. 7. de elect., cap. 14. eod. in 6., cap. 4. de tempor. ordin. in 6.. Hanc in rem editæ sunt variæ canonum sanctiones, quibus vel generaliter proponitur, Clericos scientia idoneos esse oportere, vel etiam singularis doctrina, immo & aliquando certa parte doctrinæ specimina requiruntur, nimirum in quibusdam officiis majoribus. Generali sanctione statutum est, ut Clerici abstinentes a figmentis Poëtarum, can. 2. 15. dist. 37., can. 5. dist. 86., a libris æthnicorum, atque hæreticorum, can. 1. dist. 37., & a vana dialectica, can. 3. 4. 6. dist. 37., temperantes insuper ab inani, & plus æquo curiosa physicarum rerum cura, dicto can. 3. dist. 37., necnon ab impenso studio civilis juris, cap. 28. de privileg., nisi eatenus, quatenus ea opera necessaria sit, & ad res sacras attingendas opportuna, can. 8. 9. 10. 11. 13. 14. dist. 37., Concilio Tridentino sess. 23. de Reform. cap. 18., totos se in rerum sacrarum notitiam conferant, quales aut in sacris literis, aut in canonibus, aut in Sanctorum Patrum codicibus exhibentur, can. 5. dist. 24., can. 1. 6. 8. 9. 10. dist. 38., can. 4. 14. dist. 37., Concil. Trident. sess. 5. de Reform. cap. 1., & dicto cap. 18. sess. 23., uno verbo ad ea contendant, in quibus sita est scientia religionis, ac pietatis, can. 10. dist. 37.. Item generales adparent sanctiones, quibus definitur, in Cathedralibus, & Collegiatis

Ecclesiis Præceptores institui, quibus excolantur ingenia adolescentium ad ordines provehendorum, can. 12. dist. 37., cap. 1. 2. 4. 5. 7. de Magistr., cap. 4. de æt., & qualit. præfic., Concil. Trident. sess. 5. de Reform. cap. 1.. Generales quoque sanctiones sunt, quibus aut facilius quædam privilegia literatis Clericis conceduntur, cap. 28. in fine de præbend., aut facultates extra ordinem conceduntur iis, qui velint in literis proficiscere, cap. 34. de elect. in 6., aut non mediocris ratio habetur gratiarum generalibus studiis tributarum, uti in Concilio Tridentino sess. 25. de Reform. cap. 9.. Singularia præterea multa statuta fuerunt pro modo cujusque ordinis. Primum de Episcopis in veteribus canonibus legebatur, eosdem debere præ cæteris excellere sapientia, ac doctrina, can. 3. dist. 36., can. 6. dist. 38., cap. 7. de elect., cap. 10. de renunt.. Pressius Tridentinum Concilium in cap. 2. sess. 22. de Reform. mandavit, ut electus in Universitate studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel jure Canonico merito sit salutaris, aut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostenda ut; quod si Regularis fuerit, a Superioribus suæ Religionis similem fidem habeat. Deinde in dignitatibus, aut officiis, quæ Scholasteriam adnexam habent, mandavit idem Concilium in cap. 18. vers. *De cætero* sess. 23. de Reform., ut conferantur non nisi Doctoribus, vel Magistris, aut Licentiatis in sacra pagina, aut in jure Canonico, & aliis personis idoneis, & qui per se ipsos id munus expleant. Insuper idem Concilium in sess. 24. de Reform. cap. 12. vers. *Archidiaconi* mandavit, ut Archidiaconi in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit, sint Magistri in Theologia, seu Doctores, aut Licentiati in jure Canonico. De Parochis antiquæ sunt canonum definitiones, quibus docetur, eos in sacris literis eruditos esse debere, psalterium nosse, & ca-

nones Pœnitentiales; item ea, quæ ad Sacramenta, ad ritus, atque ad Sacramentalia pertinent, can. 1. 2. 5. dist. 38., cap. 4. de ætate, & qualit. præfic., atque ad executionem expeditiorem istorum canonum collineaverunt Tridentini Patres, cum formam concursus in collatione Ecclesiarum Parochialium instituerunt. Presbyteri tanta pollere scientia debent, quanta requiritur ad docendum populum, Concil. Trident. sess. 23. de Reform. cap. 14.; Diaconi, & Subdiaconi ita exculi esse debent, ut ea, quæ sunt suo muneri necessaria, non ignorent, Concil. Trident. sess. 23. de Reform. cap. 13., ac præsertim divini officii recitationem, cap. 9. de celebrat. Missar.: Minores ordines consecuturos latinam saltem linguam callere oportet, ita ut in dies ob doctrinæ incrementum de gradu in gradum promoveri mereantur, Concil. Trident. sess. 23. de Reform. cap. 11.. Denique tonsura initiandi ex sanctione Tridentina in cap. 4. sess. 23. de Reform., juncto cap. ult. de tempor. ordin. in 6. saltem legere, & scribere noverint, eruntque in fidei rudimentis edocti. Si quærat, an collatio beneficii facta minus idoneo irrita censeatur, & ordinatus minus idoneus sit deponendus, distinguere oportet inter casum, quo statutum est, aliquem certo gradu Academico insignitum esse oportere, & casum, quo idoneus demonstrandus sit ex scientia. In prima specie, cum de Episcopo agatur, puniendus quidem est extra ordinem, non tamen irrita habetur Episcopalis inauguratio, dicto cap. 2. sessionis 22. Tridentinæ. Neque similis pœna irritæ habendæ electionis imminet, ubi agitur de Archidiacono, præsertim quod Concilium Tridentinum in dicto cap. 12. sess. 24., non adeo absolute Academicum gradum in Archidiaconis postulaverit, sed adjuncta clausula *ubi fieri poterit*. Ubi vero agitur de Scholasteria, aperta sunt Concilii verba in dicto cap. 18. sess. 23. in quo

legitur, irritam esse collationem beneficii, si concedatur illi, qui nec Doctor sit, ne Licentiatus in Theologia, vel jure Canonico, aut talis non sit, qui idoneus habeatur, & munus impositum valeat per se ipsum implere. In posteriore specie, certum est, scientia minus idoneum deponendum esse, can. 5. dist. 51., can. 3. dist. 55., cap. 15. de ætat. qual. & ord. præf., cap. 7. 17. 20., & 53. de elect., immo & aliquando ipso jure irritam esse beneficii collationem, uti exemplum est in collatione præbendæ Theologalis, juxta Concilium Tridentinum in cap. 1. vers. *De cætero* sess. 5. de Reform..

Ex eo, quod mites animo esse Clerici debeant, irregulares sunt, qui ea qualitate juxta normam canonum destituuntur. Defectum lenitatis nostri appellaverunt, cujus causa inuritur nota irregularitatis, quoties homicidium, vel mutilatio fiat, non quidem dolo, aut culpa, quæ dolo proxima sit, tunc enim non ex defectu, sed ex crimine irregularitas immineret, verum quoties fiat vi voluntarie facta, ubi justa sit occidendi, vel mutilandi causa, can. 1. dist. 51., cap. 24. de homicid.. Itaque in proposito triplex homicidium esse potest, (quod dicitur de homicidio, idem intelligatur velim de mutilatione) casuale, necessarium, & voluntarium. Casuale illud est, quod fortuito contigit, nec potuit prævideri; necessarium, quod admittitur vim vi repellendo, ubi quis aliter evadere nequit aggressorem; voluntarium, quod fit deliberata animi voluntate, immo ut plurimum etiam præcedente consilio. Quoties homicidium casuale sit, aut necessarium, nulla imminet irregularitas; nisi homicida non servaverit modum in se defendendo; omisso, uti nostri ajunt, moderamine inculpatæ tutelæ, aut non omnem diligentiam adhibuerit, ne homicidium sequeretur, veluti si casum culpa præcesserit, cap. 13. 18. de homicid., Clem. 1. eod. tit., Concil. Trident.

sess. 14. de Ref. cap. 7.. Hinc solet in his speciebus dispensatio impetrari, quod ut plurimum emergat dubitatio facti de modo servato, vel adhibita omni diligentia. At ex homicidio, vel mutilatione voluntaria, utut justa, ut plurimum indici solet irregularitas. Tria sunt exempla in hoc proposito, nimirum in militari professione, in causis judiciariis criminalibus, atque in Chirurgicæ, vel etiam Medicæ artis professione.

Ut de militibus primum dicam, regula generalis est, milites, qui in conflictu mortem in adversarios intulerunt, aut hostem mutilarunt, irregulares existere, non solum si Clerici sint, qui nomen militiæ dederint, can. 5. dist. 50., can. 1. 2. 3. 5. 6. 19. 20. caus. 23. quæst. 8., cap. 5. de pœnis, sed etiam si laici extiterint, can. 8. dist. 50., can. 1., & sequentibus dist. 51.. Verum hæc regula suas habet exceptiones. Quid enim imprimis, si Clericus Principatum temporalem gerat dignitati ecclesiasticæ adnexum, & jure belli inferendi potiat? Militiam ipse jure instruet, & quamquam militaria gesta eidem tanquam Principi tribuantur, ab irregularitate tamen erit immunis, argumento cap. ult. ne Cler. vel Monach. in 6.. Quid deinde, si Clericus Principem roget, ut arma inferat in hostes fidei, religionis, Ecclesiæ, eosdemque perdat? Exempla commendabilia Sanctorum, Ecclesiasticorumque Patrum indicant, nullam in ea specie irregularitatem imminere, can. 7. 10. 17. caus. 23. quæst. 8.. Quid item, si pugnetur bello, uti vocant, defensivo, non aggressivo? Cum teneantur etiam Clerici causa tuendæ civitatis, vel Provinciæ, in qua degunt, vigilias, & excubias facere, & commune civium omnium onus ferre necessario debeant; si hostem perimant, iis æquiparantur, qui necessarium homicidium suæ defensionis causa committunt, proindeque erunt sine ulla formidine irregularitatis, argumento capituli 2. de immunit. Eccles.. Hinc in cap. 21.

de homicid., ideo Clerici declarati sunt irregulares, quia præsidia egressi non tam se ac præsidia tueri, quam hostes aggredi visi sunt. Si cui difficultatem faciat canon 6. dist. 50., is dicere poterit, eum, qui se defendendo paganum occiderit, aut meræ defensionis limites excessisse, aut paganum adgrediendo prævenisse. Ut enim Nicolai I. ætate frequentes erant paganorum excursiones, facile Christiani obviam occurrebant; ut illos perderent, cujus rei argumentum est, quod operæ pretium fuerit in Capitulari Caroli Magni anni 762. cap. 2. ita decernere: *Ut Sacerdotes neque Christianorum, neque Paganorum sanguinem fundant*, libr. 7. Capitular., cap. 124.. Neminem profecto turbare debet canon 8. dist. 50., ubi legitur, irregularem fieri homicidii conscium sive consilio, sive præcepto, sive *defensione*. Etenim vox illa *defensione* corrupta esse videtur, & legendum potius *assensione*, quemadmodum in pluribus codicibus habetur. Revera id consonat cum canone 20. ex Ancyranis, quem Martinus Bracharenensis in eo monumento exhibebat. Canon Ancyranus his verbis conceptus est: *Qui volentes homicidium fecerunt, ad pœnitentiam quidem jugiter se submittant, circa autem exitum vitæ communionem digni habeantur*. Gravior difficultas occurrit in conspectu canonis 36. dist. 50.. Verum adhuc dici potest, disciplinam Ilerdensis Concilii occasione frequentissimarum Vandalicarum persecutionum in Hispania constitutam, fuisse potius ad continendos in officio Clericos accommodatam, ne Clerici nimis excederent, & defensionis necessitatem prætexentes, arma tractarent ad hostium curandas cædes, & clades. Revertamur in viam. Quid si milites una cum exercitu perrexerint, & in conflictu socios quidem habuerunt perimenes, ipsi autem neminem perimuerunt, nec socios ipsos ad perimendum concitaverunt? Belli justitia, uti adnotavit Cardinalis Lambertinus in notificatione 101. tom. 2. notif., in causa erit,

cur facta sociorum ipsis non imputentur causa contrahendæ irregularitatis, cap. 3., & 4. de Clerico percuss., juncto cap. 5. de pœnis. Potiore sane ratione ne Clerici quidem irregularitatem incurrant ex sola armorum delatione, dummodo neminem occiderint, aut mutilaverint, cap. 2. de Cler. percuss., quamquam aliis pœnis, vel censuris Clerici arma gerentes plectantur, cap. 2. de vita, & honest. Clericorum.

Eadem fere, quæ de militibus dicta sunt, obtinent in illis, qui in causis criminalibus necem reorum jure curaverunt. Distinguendi sunt in hac re iudices, accusatores, vel denunciatores, ac testes. Iudices, si sententia suam reum morte, vel mutilatione damnaverint, non quidem statim post sententiam, sed post sententiæ executionem fiunt irregulares, quia tum primum verum est, eos causam morti, vel mutilationi dedisse. De Clericis perspicue sunt canonum constitutiones in canon. 29. caus. 23. quæst. 8., cap. 9. ne Cler. vel Monach., cap. 4. de raptor.. De laicis etiam idipsum statutum videtur in can. 8. dist. 50., & in can. 1. 2. 5. dist. 51.. Hæc tamen regula suas habet exceptiones. Primum in viro ecclesiastico, qui temporali jurisdictione cum mero imperio conjuncta, & dignitati suæ adnexa gaudeat, dummodo criminales suæ jurisdictionis causas alteri deleget, cap. 3. ne Cler. vel Monach. in 6. juncto cap. 10. de excess. Prælat.. Secundo in Cardinalibus, & Episcopis Solio Pontificio adsistentibus ob singularia eorundem jura concessa a Paulo IV. anno 1557. die 29. Aprilis. Tertio in Inquisitoribus fidei, eorumque Officialibus ex Constitutione Pii V., quibus in locis merum imperium publice exercent. Quarto in iis Prælatibus, qui reum pœna ecclesiastica damnatum sæculari Magistratui puniendum remittunt, cap. 10. de judic., cap. 2. de Cler. excomm.. Irregulares quoque sunt ex eadem causa, qui consilium Magis.

tratum præbent, aut sententiam scribunt in causa criminali, qua de capite agitur, aut qui executores sententiæ capitalis adjuvant, vel stipant, uno verbo ii omnes, qui cooperantur, can. 36. dist. 50., can. 19. 29. caus. 23. q. 8., cap. 5., & 9. ne Cler. vel Monach.. Accusatores etiam, vel denuntiatores, secuta morte, vel mutilatione accusati, aut denuntiati, sunt irregulares, nisi agatur de iis denuntiationibus, qui, quod sua interest, consecuturi, querelam de reo apud iudicem proponunt; protestatione adjecta, qua asserant, se in rei mortem, aut mutilationem non intendere, quamquam inde iudex ex officio supremum supplicium inferat, cap. 2. de homicid. in 6.. Testes autem non fiunt irregulares, si auctoritate iudicis vocati fuerint, & quæ noverint, palam fecerint, cap. 19. vers. *Ad ultimum* de homicidio.

Ex quo homicidium, aut mutilatio etiam justa pluribus in casibus modo enumeratis irregularitati causam præbeat, ex defectu, uti nostri ajunt, lenitatis; disputatio fieri solet, quid de iis sentiendum sit, qui vel Medicam, vel Chirurgicam artem profitentur, sive exercent, vel quia sic de utrisque sermo sit, aliquando evenire possit, ut seu ignorantia, seu oscitantia mortis alicujus præbeant occasionem, vel quia, si tantum de Chirurgis agatur, sæpe ac sæpius non nisi secundo, urendo, feriendo juxta regulas utilissimæ artis curare possint, ut ægrotantes in salutem, & valetudinis firmitatem restituantur. Multa sane in proposito sunt argumenta; aliud enim est quærere de iis, qui jam in clero constituti artes illas exercent, num aut in susceptis ordinibus ministrare, aut ad majores gradus ascendere possint, aliud quærere de laicis, qui, postquam easdem artes exercuerint, in clerum promoveri desiderant. Aliæ præterea regulæ constituendæ videntur de Medicis, aliæ de Chirurgis; aliæ de iis, qui culpa omni immunes fuerunt in ar-

tibus exercendis; aliæ denique de iis, qui culpæ cujusdam admixtæ conscii sibi sunt, aut certo adfirmare non possunt, se omnem omnino diligentiam perpetuo impedisse. Si de iis primum disputandum sit, qui jam clericæ militiæ adscripti fuerint, nulla dubitatio esse potest, quin irregulares habendi sint, quotiescumque Chirurgicam artem professi fuerint, quum ecclesiastici canones ea professione Clericis expresse interdixerint, cap. 9. ne Cler. vel Mon., non sane quod irregularitas semper immineat iis, qui canonum disciplinam minime servant, sed quod mutilatio, vel adustio, vel incisio, unde irregularitas profluit, sine culpa esse non possit in iis, qui dum mutilant, vel adurunt, vel incidunt, legum præceptionibus adversantur, can. 7. dist. 55., cap. 19. 23., & 25. de homicid.. Eadem ratione irregulares esse dicemus Monachos, utut necdum sacris ordinibus initiatos, quod constitutio Concilii Lateranensis, qua Clericis interdicitur Chirurgicæ artis exercitationi, ad Monachos etiam pertineat, utpote in qua de Monachis æque ac de Clericis expressa mentio habetur, cap. 3., & 9. ne Clerici vel Mon., dicto cap. 19. de homicid.. Quid vero, si magna necessitas emergat, ut alias ægrotanti occurri non possit, quam ministerio Clerici, vel Monachi in ea arte periti, ex. gr. quia laicus Chirurgus præsto non sit, & ex mora grave salutis discrimen ægrotanti immineret? Ad hanc speciem cum nullo modo pertinere videatur laudatum Lateranense decretum, ne alias dicamus, sublatam fuisse Clericis facultatem proximis in extremo etiam laborantibus consulendi, neque propterea extendatur irregularitas. Hæc profecto obtinent in ea Chirurgiæ parte, quam qui profitetur, incidat, inurat, aut secet; non idem tamen dicendum videtur, si quis leniorem alteram Chirurgiæ partem, quæ nec in incisione, nec in ustione, nec in mutilatione versatur, exercent. Præterquam

quod enim nullibi adpareat constitutum, hujus ratione quemquam fieri irregularem, hanc suo decreto non comprehenderunt Lateranenses Antistites, quando expressam tantum mentionem fecerunt de ea Chirurgiæ parte, *quæ adustionem, vel incisionem inducit*. Quamquam in hoc proposito adhuc dicendum est, artem istam esse a Clericorum, Monachorumve institutis alienam, eosque a culpa non excusare, nisi singularia in sodales officia, quæ non lucris spes, sed una sincera charitas concitaverit, aliud postulet; immo & tum sive Clericos, sive Monachos irregulares dicemus, quando ex ejusdem artis, ut in parte mitissima, exercitatione ob negligentiam exercentis, vel homo mortuus fuerit, vel in aliqua parte corporis contabuerit, etiam si de admissa leviori negligentia ageretur; etenim culpa ut levior, ubi non in omittendo, sed in committendo consistat, a lata culpa minime distinguitur, cap. 23. de homicid., juncta l. 6. §. 7. ff. de offic. Præsid.. His positis, stratam viam habemus ad aliam dirimendam disputationem, ubi quærat de Clericis, aut Monachis artem Medicam exercentibus; quæ enim de leniore Chirurgiæ parte tradidimus, eadem ipsa tradere possumus de mitiore ista disciplina. Quamobrem licet delinquere videatur Clericus, aut Monachus Medicam artem exercens, nisi illum officia charitatis in sodales sine spe temporalis lucris præstanda excussent, quod a clericalis, vel monasticæ vitæ ratione ea professio sit aliena; non tamen qui exercet, ideo fiet irregularis, quia nullam in hac specie pœnam irregularitatis ex juris definitione imminereprehendimus, argumento, cap. 7. de æt., & qualit. præficiendorum. De laicis, qui postquam aut Chirurgicam, aut Medicam artem exercuerint, in clerum cooptari desiderant, minus aspera disciplina stabilienda videtur. Etiam si enim profitentibus illas artes non nihil lenitatis deesse videri aliquibus possit, unde irregu-

laritas, de qua quæritur, irregularitas ex defectu lenitatis a Pragmaticis passim appellatur, quis tamen ignorat, majorem esse illam lenitatem, quam Ecclesia a Clericis postulat, quam sit lenitas laicorum? can. 37. dist. 50., cap. 1. 6. 8. 9. de homicid., cap. 1., & 2. de Cler. percuss.. Quamobrem si forte Medicus laicus in clero adscribi se postulet, non ex eo irregularis dici poterit, quod Medicam artem exercuerit, nisi tamen ejus negligentia evenerit, ut ægrotans in mortis discrimen adduceretur. Atque in hac re nihil est, quod difficultatem ingerere valeat, quum habeamus expressam Clementis III. definitionem in dicto cap. 7. de æt., & qual. præficiend.. Neque ulla dubitatio esse potest de Chirurgis, quoties eam tantum artis partem professi fuerint, quam mitiorem superius appellavi, sive quæ nec in urendo, nec in secando, nec in incidendo consistat; nisi tamen qui eam exercuerit, negligens adeo fuisse proponatur, ut exinde ægrotans aut moreretur, aut in aliqua corporis parte tabem insanabilem contraxisset. Difficilius est definire alteram quæstionem, quæ in altera minime leni Chirurgiæ parte versatur. Etenim vulgus Interpretum, ac Pragmaticorum in eam opinionem passim devenisse deprehendo, ut concluderent, eam Chirurgiæ partem profitentem, ut de minima negligentia redargui minime possit, fieri irregularem. Si valida invenissem, aut saltem probabilia vulgatæ hujus opinionis fundamenta, & ego facile subscriberem; neque enim is sum, cui aliena, ac præsertim ea, quæ communibus fere suffragiis recepta sunt, displicere soleant. Verum ad canonum sanctiones, quod maxime in hac juris parte decet, respiciens, neque ullum inter ipsas monumentum invenies, in quo non dixerim irregularitatis notam præstitui in laicos artem Chirurgicam exercentes, sed nec levi aliqua conjectura eliciatur; ex qua irregulares artem Chirurgicam exercentes fieri deducatur, necessario cogor, ut

aliud concludam, quando certissime scio, irregularitatem ex sanctione juris, non ex privatis Interpretum placitis proficisci. Dicant nunc, qui contra sentiunt, eam Chirurgiæ partem exercentes lenitate deficere. Quid, si ego id admittam? Probandum ipsis erit, talem esse defectum lenitatis, contra quem nota fuerit irregularitatis indicta: neque enim quicumque lenis animi defectum habent, statim irregulares esse intelliguntur, nisi aut constet de generali canonum sanctione, qua qui lenes omnino non sunt, ad cleri officia promoveri non possint, aut constet de singulari canonum definitione, qua in proposito defectus lenitatis specie indicta fuerit irregularitas. Provocent forte ad varia exempla, quibus qui cædunt, aut mutilant, utut justa, ac legitima de causa, fiunt irregulares. Singularia ista omnia sunt, de quibus expressæ prodierunt Legumlatorum Antistitum definitiones. Quis autem ignorat, in materie irregularitatis argumentum a similibus petitum minime valere? quemadmodum apertissime docuit Bonifacius VIII., qui interrogatus, an is irregularis evaderet, qui sacra mysteria in polluta Ecclesia celebraret, quasi is non longe distaret ab eo, qui celebraret in Ecclesia interdicta, respondit, nullam imminere in proposito irregularitatem, *cum id non sit expressum in jure*, cap. 18. de sent. excomm. in 6.. Cæterum licet ita mihi respondendum videatur, quando ad jus tota quæstio revocaretur, si tamen in facti quæstione versarer, tanquam saluberrimum consilium capiendum proponerem, ut saltem ad cautelam dispensatio ab eo, ad quem pertinet, peteretur, non quod credam, dispensationem petendam ob dubiam juris sententiam; etenim non ignoro, in dubio juris nunquam esse pro irregularitate pronuntiandum; sed quod gravis esse facti dubitatio posset, quod scilicet, qui Chirurgicæ artis quamcumque partem exercuit, non omnem omnino, & universis in casibus diligentiam impenderit,

ne ægrotans in quoddam aut vitæ, aut incolumitatis discrimen adduceretur; neque autem ignoro, in facti dubitationibus tutius esse, dispensationem, uti vocant, ad cautelam postulare, cap. 12. 18., & 24. de homicidio.

Defectus famæ etiam irregularem facit. Si enim Clerici dum ordinandi sunt, bonum habere populi testimonium debent, Actuum Apostolicorum cap. 6., epist. 1. ad Timoth. cap. 3., can. 5. dist. 51., cap. 11. de excess. Præl., cap. 87. de reg. jur. in 6., jure optimo arceudi ab ordinibus erant, qui boni nominis, & famæ jacturam fecissent. Duplex est infamia, popularis scilicet, ac legalis Popularis ex quodam incerto delicti admissi rumore dependet, ut in cap. ult. de furtis, cap. 10. de renuntiat., atque hæc quidem operari potest, ut donec infamiam quis contraxerit, nec purgetur, aut ad suscipiendos ordines non admittatur, aut, ne in susceptis ordinibus ministret, interdicitur, non tamen ut omnino sit irregularis. Legalis infamia oritur sive ex lege publica, quæ a civilibus muneribus quemquam arceat, sive ex lege ecclesiastica, quæ ecclesiasticis honoribus quemquam privet, atque iste proprie irregularitatem parit, can. 1. 2. caus. 3. quæst. 7., can. 2. 17. caus. 6. quæst. 1., cap. 5. de pœnis in 6.. Porro hæc legalis infamia triplicem habet causam; modo enim ex professione oritur, modo ex qualitate criminis, modo ex qualitate pœnæ in reum inflictæ. Ex professione infames dicuntur, quotquot ludricam, aut comicam artem exercent, can. 2. dist. 33., l. 2. §. 5. ff. de his, qui not. infam.. Sunt, qui adjiciunt *Carnifices, seu macellarios, aut tabernarios*, in conspectu Clementinæ 1. de vita, & honest. Cler.. Alium vero fuisse scopum Clementis V., vel ex ipsa constitutionis lectione liquido constat. Ex crimine dicuntur infames, quicumque tale crimen admiserint, cuius rei civili jure infamia notantur, can. 2. 17. caus. 6. quæst. 1., quamobrem colligitur ex levi delicto, neminem irregu-

larem fieri, immo nec ex quocumque gravi crimine, sed ex eo tantum, quod publicum sit, & infamia jure notatum, can. 33. 34. dist. 50., can. 3. caus. 6. quæst. 1., cap. 54. de testibus. Horum criminum characteres isti sunt, nimirum si capitalia sint, can. 17. caus. 6. quæst. 1., cap. 13. vers. *Credentes* de hæreticis, cap. 5. de pœnis in 6., si ab accusando, vel a testimonio in judicio ferendo quemquam repellant, can. 9. caus. 3. quæst. 5., can. 2. caus. 6. quæst. 1., cap. 54. 56. de testibus; denique si talia sint, quæ publico judicio publicis pœnis damnari soleant, cap. 9. de purgat. canon., argumento legis 1., & 2. ff. de publ. judic. Addere debemus ea crimina, quæ jure ecclesiastico excommunicationis pœna ipso facto puniuntur, dicto cap. 13. de hæret., can. 3. caus. 6. quæst. 1., item ea omnia crimina, quæ memorantur in can. 9. caus. 3. quæst. 5., can. 3., & 17. caus. 6. quæst. 1.. Ex pœna dicuntur irregulares, non sane qui in numerata pecunia condemnantur causa injuriæ compensandæ, cap. 33. de sentent., & re judic., sed qui pœnæ capitali, aut corporali, qualis esset fustium, triremium, exilli, deportationis subjiciuntur; item qui anathemati obnoxii fuerunt, vel degradati, vel etiam depositi etiam depositione verbali. Non est omitendum hoc in loco, olim etiam irregulares fuisse, qui semel pœnitentiæ publicæ in Ecclesia addicti fuissent, quasi non integra esset illorum existimatio, sive pœnitentia publica indicta fuisset auctoritate Ecclesiæ, sive sponte quisquam ex demissione animi publicam pœnitentiam suscepisset, can. 55. 56. 58. 60., & 68. dist. 50., can. 1. 2. 3. dist. 55., can. 3. dist. 61., can. 4. 5. dist. 81. cap. 1. de bigam. non ordin., quamquam necessitate cogente ad minora officia ex quadam dispensatione admitterentur, dicto can. 68. dist. 50.. Ex eo vero, quo quis ægrotatione pressus pœnitentiam publicam se initurum vovisset, non inde evadebat irregularis, si non

fuisset pœnitentium stationes ingressus, can. 57. dist. 50.. At enim hæc post pene sublatam publicarum pœnitentiarum disciplinam penitus exoleverunt.

Ex defectu Sacramenti dici solent irregulares tres hominum conditiones, nimirum Clynici, Neophyti, & Bigami. Clynici imprimis, qui distulerunt Sacramenti baptismatis susceptionem in tempus suæ infirmitatis; de his enim gravis oboritur suspicio, ne firma omnino voluntate ad Sacramentum accesserint, can. un. dist. 57., deinde Neophyti, seu recens baptizati, utpote qui minus & fide, & moribus probati videntur, can. 1. dist. 48., can. 9. dist. 61., can. 3. 9. dist. 77., quorum exemplo neque admittuntur ad majora Ecclesiæ officia, qui recens ex laicis in clerum admissi fuerunt, can. 2. dist. 48., can. 1., & sequentibus dist. 61., & difficilius dispensatur cum iis, qui recens ab hæreticis reversi sunt, aut publicorum pœnitentium stationes recens exegerunt, can. 3. dist. 61.. Hæc ex Apostolica Pauli doctrina derivata sunt, atque in canones traducta, can. 1. dist. 48., triplicem ob causam, primo ne quis ambitu moveatur, deinde ut per gradus ad majora Ecclesiæ officia ascendatur, postremo ut certus inter promovendos ordo servetur, & minor provectioribus minime præferatur. De Bigamis non ordinandis vetustissima est disciplina, quæ vel ipsum Paulum Apostolum habet auctorem, 1. ad Timoth. cap. 3., ad Titum cap. 1., ad Ephesios cap. 5., unde etiam recentiores Pontifices sequentes veterum Patrum vestigia, ubi de hac re ageretur ad Apostolicum præceptum semper provocaverunt, cap. 2., & 3. de Bigam. non ordin.. Simplex initio erat hæc doctrina; sed Scholastici mediæ ætatis symbolis, ac figuris plura adumbrantes, & res valde dissitas ad studiosorum commoditatem jungentes, triplex bigamiæ genus dixerunt, quod deinde Pragmatici secuti sint. Primam bigamiam veram, & propriam, alteram interpretativam, postremam similitudina-

riam vocaverunt. Propriam, & veram esse dixerunt, de qua locutus est laudatus Apostolus, & quam ab antiquissima ætate sacri canones irregularitate notaverunt, cum quis vel simul, vel successive duabus conjugibus est copulatus. Hac in re vetus fuit quæstio, num bigamus censeretur, qui unam ante baptismum, alteram post baptismum duxisset uxorem vel ipsi Sancti Patres, inter cæteros Augustinus, & Hieronymus, invicem disputaverunt, can. 1., & 2. dist. 26.. Sed prævaluit Augustini sententia, recepta statim ac fuit auctoritate Innocentii I. probata in can. 3. dist. 26., quo definitum est, adhuc bigamum illum ceneri. Hoc disputationis genus totum tunc temporis exigebatur ad præceptum Apostoli Pauli, qui ordinari volebat eum, qui unius dumtaxat uxoris vir fuisset; uxor autem æque dicebatur, sive quæ ante baptismum, sive quæ post baptismum ducta fuisset. Tantum allegabant, qui contra sentiebant, per baptismum fieri novum hominem, & quæ præcessissent, penitus aboleri, quod solidis argumentis Innocentius I. refutavit in dicto cap. 3.. Prisca illa ætate non opus erat disputare, an etiam irregulares essent, qui non uxores, sed concubinas plures sibi junxissent, aut qui cum pluribus extra conjugium turpiter conjuncti fuissent, quasi isti eodem jure, immo & deteriore censerentur. Concubinarii, & rei adulterii, vel stupri ex alia causa irregulares tunc habebantur, nimirum ex crimine, can. 1. dist. 28., can. 1. & 7. dist. 33., can. 33. 34. dist. 50.; atque non satis decebat, hos æquiparare illis, qui duplex successive conjugium contraxissent. Verum cum primum post receptas Isidori Mercatoris decretales cum reis criminum, præsertim pœnitentibus, mitius agi cœpit, & ob frequentes dispensationes ordinarentur passim graviorum etiam criminum rei, visa est humanior disciplina erga adulteros, & fornicatores, quam erga bigamos; ac tum primum tradi cœ-

pit, in bigamis impedimento esse, ne ordinentur, quemdam Sacramenti defectum, qualis non agnoscebatur in iis, qui turpem, aut minus castam vitam duxissent. His principiis regebatur ecclesiastica disciplina sæculo 12., & 13., unde cum disputari cœpisset, an arcendus esset quasi bigamus a sacra ordinatione, qui plures habuisset concubinas, rescriptum est, non esse arcendum, cap. 6. de bigam. non ordin.. Difficilior visa est definitio alterius quæstionis, num tamquam bigamus irregularis habendus esset, qui duplex non jure, sed factò, matrimonium contraxisset, qua scilicet alterutrum conjugium ex legum censura non subsisteret. Innocentius III. post prodita in utramque partem de more Scholasticorum illius ætatis argumenta, observavit quidem generale principium, quod tunc temporis firmum erat, bigamiam ex eo irregularitatem inducere, quod in ea defectus quidem Sacramenti agnosceretur; atque inde conclusit, eum, de quo quærebatur, proprie bigamum dici non posse; attamen ad animum potius conjugium contrahentis exterius proditum *cum opere subsecuto*, intendens quam ad conjugii veritatem, noluit, eum ad sacros ordines posse promoveri, cap. 4., & ult. de bigam. non ordin., ex quibus aperte dignoscitur causa, quare idem Innocentius aliud rescripserit in ea specie, qua quis plures concubinas habuisset, aut cum pluribus esset fornicatus, dicto cap. 6. de bigam. non ordin.. Interpretativam bigamiam dixerunt, cum quis uxorem viduam duceret. Et quidem vetusti canones sunt, quibus viduarum mariti ab ordinibus arcebantur, can. 9. 10. 15. 18. dist. 44., sed plurimum vereor, ne hæc irregularitas ex causa bigamiæ cujusdam invec̄ta non fuerit; potius vel ex quadam infamiæ nota, quæ recens viduis mulieribus etiam ex Romanorum legum disciplina imminebat, vel ex censura veterum Patrum, qui satis non probabant secundas mulierum nuptias. At recentiores etiam in hoc conjugio quem-

dam Sacramenti defectum agnoverunt. Disputari inde cœpit, an bigamus etiam diceretur, qui duxisset eam, quæ alteri fuisset tantummodo desponsata, aut quidem post matrimonium ratum in domum ducta, non cognita; atque Innocentius III. quadam variorum symbolorum inductione definivit, nullam irregularitatem imminere, cap. 5. de bigam. non ordin.. Sane eum, qui duxisset uxorem ab altero repudiatam, irregularem fuisse, nescio, an dicam ex defectu sacramenti, an potius ex causa criminis, veteres canones definiverunt, can. 17. ex Apostolicis, can. 25. dist. 34., cap. 1. de bigam. non ordin.. At cum de eo quaeritur, qui duxerit meretricem, vel ancillam, vel scenicam, vel qui cum uxore adultera sciens prudens conjugio usus fuerit; & constat, eum esse irregularem, can. 17. ex Apostolicis, can. 11. 12. 15. 16. dist. 33., pro certo habeo, hanc irregularitatem non esse referendam ad defectum Sacramenti, sed potius ad quamdam infamiae notam, quæ marito in iis speciebus inurebatur. Similitudinariam bigamiam dixerunt, cum quis post solemnem continentiae professionem matrimonium contraxit, can. 24. caus. 27. quæst. 1., cap. ult. de bigam. non ordin., cap. 4. de Cler. conjug.. Certa quidem est censura canonum, qua in proposito imminet irregularitas: meo tamen iudicio eadem potius inflicta est, veluti criminis poena, non in argumentum defectus alicujus Sacramenti. Ex quibus observationibus colligitur, tria hæc bigamiae genera non eodem jure censerit; quamobrem si quæ sunt canonum definitiones, quibus certæ poenæ adversus bigamorum ordinationes statutæ sunt,

eas proprie ad bigamos primi generis pertinere, parcius referri ad bigamos secundi generis, ad bigamos tertii generis nullo modo. Statuit Lucius III., vix dispensari posse cum bigamis ordinandis, ne dispensatio fiat adversus præceptum Apostoli, cap. 2. de bigam. non ordin.. Cur non de bigamia tantum primi generis id erit intelligendum? Statuit Arelatense Concilium in can. 2. dist. 55., ordinatorum eorum, qui bigami essent, vel viduarum mariti, per annum a Missæ sacrificio abstinere oportere. Cur non coerceatur hæc sanctio ad bigamos primi, & secundi generis, quin locum habeat in bigamis tertii? Statuit iterum Lucius III. in dicto cap. 2. de bigamis, ordinatorum bigamorum contra præceptum Apostoli potestate ordinandi privari. Cur non id de bigamis tantum primi generis est intelligendum? sive quod temporibus Lucii III. nomine bigamorum veniebant tantum bigami primi generis, sive quod Lucius III. sese referat ad bigamos, quales Apostolus declaravit, qui non sunt unius uxoris viri. Denique statuit Gregorius X., bigamos Clericos esse omni privilegio clericali nudatos, cap. un. de bigamis in 6.. Quis non intelligat, hac constitutione non comprehendi bigamos tertii generis, propterea quod hujus generis bigami non nisi improprie bigami nominantur, cap. 1., & 2. qui Cleric. vel vov., cap. 4. de Cleric. conjug., & vix comprehendi in eadem constitutione bigamos secundi generis, quia temporibus Gregorii X. viduarum mariti generali bigamorum vocabulo venire cœperunt, argumento capituli ult. de bigam. non ordinandis?

CAPUT V.

De specialibus irregularitatis causis, ubi est pœna criminis.

Huc referendi specialiter sunt tituli 8. 9. 12. 14. 15.,
& 27. libr. 5..

DEfiniri generaliter potest, nullum crimen irregularitatem parere, nisi quod expressa lege irregularitate puniatur, argumento cap. 18. de sent. excomm. in 6., juncto can. 1. dist. 81.. Deinde adjiciendum est, hanc pœnam duabus ex causis indici consuevisse, primo causa criminum, quæ vel mortis pœna publica lege plectuntur, can. 23. dist. 54., vel infamem jure publico reddunt, aut quemquam ex jure ecclesiastico pœnitentiæ publicæ addicunt, quemadmodum facile ex dictis in capite præcedente colligitur; secundo causa criminum, quæ rectæ opponi administrationi sacrorum videntur, uti contingit in crimine hæreseos, quod Evangelicæ prædicationis officio, in reiteratione baptismi, quæ canonicæ ejusdem Sacramenti administrationi, in crimine homicidii, aut mutilationis, quod incruento Eucharistici Sacrificii ministerio, aut in quibusdam ordinis vel illicite suscepti, vel illicite exerciti speciebus, item simoniacis quibusdam gestis, conjugiiisve a Clericis in majoribus ordinibus celebratis, quæ omnia legitimo ordinis sacri ministerio e diametro, & maxime adversantur. Multum autem interest hodie, an tale crimen sit, quod ex causa capitalis pœnæ, vel infamiæ; an tale, quod ex oppositione cum recta ordinis administratione reddat irregularem. Si capitalis pœnæ, vel infamiæ causa irregularitas crimen sequitur, quidquid olim vigeret, hodie fere obtinuit, ut non aliter ea crimina irregularem reddant, quam si publica sint, & in judicium deducta, non si occulta, & omnino secreta, uti exempla sunt in cri-

mine adulterii, fornicationis, concubitus, perjurii, furti, falsi, & similibus can. 18. dist. 61., can. 1. dist. 81., cap. 4., & ult. de tempor. ordinat., cap. 4. de judic., Concilio Tridentino sess. 25. de Ref. cap. 14., juncto can. 1. dist. 33.. At si altera de causa indicitur irregularitas, imminet pœna, etiam si crimen occultum fuerit. Neque obstat dictum capitulum ult. de temp. ordinat., ubi solum homicidii crimen excipitur, quasi ex eo uno etiam occulto irregularitas immineat. Etenim observandum est, in eo contineri rescriptum singulari speciei propositæ accommodatum. Interrogatus fuerat Gregorius IX. de irregularitate, quæ imminebat adulteris, perjuris, homicidis, & falsis testibus. Respondit, ex criminibus illis occultis quemquam non fieri irregularem præter reos homicidii. Pertinebat interrogatio ad crimina lege publica vel capitali pœna, vel certe infamia damnata. De criminibus, quæ directo pugnant sacris ministeriis, altum silentium. Qui ergo homicidium a regula excepit, tantum regulam statuit de criminibus pœna capitali, vel infamia damnatis, non de cæteris, quæ alia de causa irregularitatem inducunt.

Itaque olim erant multa crimina, quæ cum essent aut pœna mortis, aut pœna infamiæ publicis legibus damnata, pœna quoque irregularitatis sacris canonibus puniebantur. Hujusmodi fuerunt adulteria, stupra, & qui prope ad has turpes conjunctiones accedunt, concubitus, perjuria, crimen falsi, & similia. De quibuscumque nefariis conjunc-

tionibus, habemus expressum Gregorii Magni præceptum in can. 9. dist. 50., præter alios canones innumeros, quibus eximia integritas, & castimonia in promovendis desideratur. At posterior ætas mitius egit, & primum in Clericos concubenarios severitas disciplinæ adhibita est, cum fuerint pervicaces cap. 3. 4. 6. de cohab. Cler., & mul., deinde cum malum in deterius vergeret, Concilium Tridentinum in sess. 25. de Ref. cap. 17. statuit, ut beneficiarii jure beneficii pro contumaciæ modo privarentur, & pugnaces declarentur inhabiles ad quoscumque honores, officia, & beneficia: ii vero, qui nullum beneficium haberent, pro modo contumaciæ etiam inidonei ad officia ecclesiastica redderentur. Adulteros, cæterosque immundos arcendos esse a sacris ordinibus, docuit Augustinus in can. 1. dist. 81., quem secutus est Alexander II. in can. 17., & 18. ead. dist., ut omittam canonem 24. dist. 50.. Verum & posterior ætas quidquam remisit, arcens ab officiis pervicaces tantum, quemadmodum habetur in cap. 4. de cohabit. Cler., & mulier., cap. 13. de vita, & honest. Cleric., cap. 17. de tempor. ordinat., cap. 4. in fine de judiciis. Idipsum obtinuit in perjuris, & falsis testibus; quamquam enim vetustis canonibus irregularitas immineret, can. 7. dist. 50., can. 1. dist. 81., coercita tamen est ea disciplina ad casum, quo delictum sit in jure probatum, dicto cap. 17. de tempor. ordin., cap. 4. eod. tit. cap. 4. de excess. Prælat.. Quamquam vero disciplinæ veteris rigor inflexus fuerit, non tamen inane est ad illam respicere, veluti ad regulam, qua uti debent juxta intimum Ecclesiæ spiritum Ecclesiarum Antistites, dum Clericos sunt ordinaturi.

Sunt, ut ajebam, alia crimina, quæ directo pugnant sacræ ordinationi, & quæ ex ordinatione pendent, ministeriis, & quibus ex juris sanctione imminet irregularitas. Hujusmodi sunt hæresis, simonia, reiteratio baptismatis temere fac-

ta, illicite quædam aut recepti, aut exerciti ordinis species, denique homicidium, aut mutilatio. De hæresi multa jam tradidi suo in loco, sive hæreticos ipsos, sive hæreticorum filios, sive hæreticorum fautores spectantia. Addere iis possum, eos simili quoque irregularitatis pœna puniri, qui beneficia, precibus hæreticorum impetrant, hos enim omnes constat esse irregulares, can. 32. dist. 50., can. 5. dist. 51., can. 21. caus. 1. quæst. 7., can. 29. 30. 31. 32. caus. 24. quæst. 3., cap. 9. de hæretic., cap. 2. vers. *Hæretici*, & vers. *Ad hæc*, cap. 15. eod. in 6., Concil. Trid. sess. 24. de Reform. cap. 6.. Neque opponas dictum capitulum 15. de hæret. in 6., ubi videntur pœna irregularitatis filii hæreticorum affici tum demum, cum parentes illorum mortui in hæresi fuisse probentur; etenim deductio criminis in judicium ibi requiritur, quia non solum de irregularitate agebatur, sed etiam de cæteris hæreticorum pœnis, quibus locus esse non potest, nisi palam de admissio crimine constet. Deinde forte admittendum erit nonnihil singulare in hæreticorum filiis minime hæreticis, utpote qui ex facto alieno irregulares fiunt, facti autem alieni non præsumuntur conscii, nisi quando in judicium deductum fuerit.

Nihil est præterea, quod hoc in loco adjiciam de simonia, quando superius suo in loco ostendi, ejus criminis reis imminere ex censura canonum irregularitatem, cap. 21. de accusation., cap. 37. de simonia, cum similibus; una observans, quam infirmum argumentum sit, quod ad ostendendam disciplinæ relaxationem deducunt passim Pragmatici extrav. 2. de simon.. Optandum sane est, conandumque, ut ea disciplina perseveret ad retundendum Clericorum ambitum, qui muneribus, officiis, & precibus beneficia, atque ordines petunt, ne alias sit in Ecclesia invidendum sollicitudini veterum Romanorum, qui gravissimas pœnas in reos ambitus intulerant, l. un., ff. ad leg. Jul. ambit., l. un. cod. eod. tit.

De reiteratione baptismatis etiam superius actum est, traditumque, immingere huic crimini pœnam irregularitatis. Heic adjiciam, tum demum huic pœnæ locum fieri, cum dolo fiat, vel culpa, quæ dolo sit proxima, can. 1. caus. 1. quæst. 4., can. 117. de cons. dist. 4. Ut clarius sanctiones canonum explicentur, de tribus personis quæri potest, primum de baptizante, secundo de Clerico, qui baptizanti ministrat, tertio de baptizato. Difficile est canones producere, quibus rebaptizantes declarentur irregulares. Quando vero in cap. 2. de apostatis definitum est, ipsum etiam acolythum rebaptizanti administrantem irregularem fieri, quid prohibet, quominus in ipso rebaptizante similis indicta pœna agnoscatur? quando non tam plus, quam præcipue delinquit, qui rebaptizat, præ eo, qui rebaptizantem officio adjuvat. Neque verendum est, admitti in hac specie prorogationem irregularitatis de casu expresso ad non expressum; siquidem agitur de eodem facto, in quo vix prorogatio fit de persona ad personam; immo ex quo acolythus irregularis declaratur, supponere juvat, auctores canonum voluisse lege sua rebaptizantem comprehendere, quod ideo forte non expresserunt, quia non alii rebaptizare consueverunt, quam hæretici, quos propterea vel ipsa hæresis irregulares effecerat. Forte notabis in dicto cap. 2. de apostatis, acolythum illum irregularem dici, *si publicum erat, quod proponebatur*, quasi in hac irregularitatis specie illud ipsum observetur, quod in pluribus aliis delictis, quæ, si occulta sunt, irregularem non efficiunt ex jure Decretalium. Ego potius observarem, Alexandrum III. in proposita specie, quæ nova erat, & canonibus minime definita, de juniore nimirum acolytho, qui simplex ministerium rebaptizanti, vel rebaptizato gratiose exhibuerat, & in qua valde jam austera tradebatur disciplina, cum pro irregularitate rescriberet, mitius inde quidquam adjecisse, ut mediam quamdam

viam eligeret, & non adeo se vere puniret, uti puniendus esset rebaptizans, vel rebaptizatus. Porro de rebaptizatis aper-tissima est censura canonum, qua fiunt irregulares, can. 65. dist. 50., can. 3. dist. 98., can. 10. caus. 1. quæst. 7., can. 108. 117. 118. de cons. dist. 4. Quod traditum est de baptizante, jam alias adnotavi ad eos extendi non posse, qui Sacramentum confirmationis iteraverunt, cum canones in hac parte deficient, neque ad eos, qui reordinaverunt, aut reordinati sunt, nisi de eo ageretur, qui hæreticus fieret, & ab hæretico Episcopo iterum ordinaretur, cap. ult. de apostatis.

De illicita ordinis susceptione dico, non semper occasione ipsius, irregularitatem inferri, sed in iis tantum speciebus, in quibus jure definitum est. Hinc, quia juris sanctio deficit, non erit irregularis, qui ordines per saltum suscipit, uti superius tradidi ad titulum de Clerico per saltum promoti. Eamdem ob causam non erit irregularis, qui suscipit ordines ab Episcopo, qui renuntiavit Episcopatu; quamquam enim in cap. 1. de ord. ab Episc. qui renuntiat. Episc. dispensationis fiat mentio, exinde tamen non sequitur, Clericum fuisse irregularem, propterea quod sicut restitutionis, ita & dispensationis nomen significare etiam potest absolutionem a censura, qualis est suspensio, quam incurrit ita ordinatus, argumento cap. 8. de temp. ord., Concilio Tridentino sess. 24. de Ref. cap. 6. Item quamquam interea ex defectu ætatis quodammodo irregularis dici possit, qui ante legitimos annos suscipit ordinem, proindeque ab officio suspendatur cap. 14. de tempor. ordinat., cap. 2. de æt., & qual. præfic., non tamen propriè dicetur irregularis, atque ita, ut deinde legitimo tempore promoveri auctoritate Episcopi nequeat, cum juris sanctio desideretur. Similiter nec erit irregularis, sed tantum ab officio suspensus, qui ordinem suscipit ab Episcopo non suo, can. 1. 3. dist. 71. can. 1. 6. caus. 9. quæst. 2., junctis decretis Tri-

dentini Concilii, cap. 5. sess. 6., cap. 2. 3. sess. 14., cap. 8. sess. 23. de Ref., cap. 1., & 2. de tempor. ordinat. in 6., ubi tamen quod dici videtur, absolutio- nem dispensationis Pontifici Maximo re- servari, abrogatum est a Concilio Tri- dentino, dicto cap. 2., & 3. sess. 14. dicto cap. 8. sess. 23.. Item deponuntur quidem, aut suspenduntur, non tamen fiunt irregulares, qui extra legitima tem- pora sunt ordinati, cap. 2. 8. 16. de tempor. ordinat.. Pœna irregularitatis lo- cum habet, cum quis sciens prudens a simoniaco Episcopo etiam non simoniace ordinatur, can. 107. 108. 109. caus. 1. quæst. 1., vel cum quis ordinatur ab Episcopo excommunicato, can. 4. caus. 9. quæst. 1., ex quo interpretationem ac- cipit capitulum 2. de ordin. ab Episc. qui renuntiavit, in quo dispensationis no- men occurrit, atque intelligendum est de dispensatione ab irregularitate, ut dic- to canoni 4. cohæreat, vel cum quis or- dinatur ab Episcopo schismatico, cap. 1., & 2. de schismat., aut cum quis in apos- tasia sacrum ordinem suscipit, cap. ult. de apostatis, aut cum quis minoribus or- dinibus eodem die una com Subdiacona- tu insignitur, cap. 2. de eo, qui fur- tive, non tamen si quis majores ordines uno die suscepit, cum tantum pœna suspensionis indicatur, cap. 13. 15. de tempor. ordinat.; item irregularis esse videtur, qui bipartita, ita dixerim, sacræ ordinationis administratione ordines sus- ceperit, quemadmodum in specie cano- nis 13., & 14. dist. 23., itidem maritus sine consensu uxoris ordinatus, can. 4. caus. 9. quæst. 1., extravag. un. de voto apud Joannem XXII.. Olim quoque ir- regulares habebantur, qui sine titulo or- dinarentur, can. 1., & 2. dist. 80., hodie vero ab ea disciplina recessum est, tan- tum enim imponitur onus ordinatoribus, ut certæ Ecclesiæ ordinandum adscribant, cap. 16. de præbendis. An etiam ir- regularis fiat, qui excommunicatione in- nodatus ordines suscipit, non satis liquet. Si producat in medium capitulum 6.

de apostatis, illud statim singulare ad- paret de Clericis in apostasia ordinatis. Si producat in medium capitulum 32. de sent. ex- comm., agitur quidem in eo de depositio- ne a suscepto ordine, non vero de irre- gularitate. Si producat in medium capitulum 1., & 3. de eo, qui furtive, non de excom- municatis ibidem agitur, sed de iis, qui comminatione anathematis vetiti ab Epis- copo fuissent, ne ad ordines accederent: immo & istos non expresse definitur esse irregulares. Denique si producantur ca- pitulum 3., & 4. de Cler. excomm. ministr., non pertinent ista ad speciem excommu- nicati, qui ordinetur, sed excommunicati ordinati, qui nihilominus ecclesiastica officia exequat.

Cum de illicita ordinis exercitatione agitur, iterum eadem regula præstituen- da est, qua tradetur, non quamcumque illicitam ordinis exercitationem irregula- rem facere, sed eam tantum, quæ ex sanctione juris irregularitate puniatur. Imprimis verum est, irregularem illum esse, qui non susceptum ordinem au- det exercere, quod quibus in casibus con- tingat, jam superius tradidi ad tit. de Clerico non ordinato ministrante. Deinde, generaliter verum est, Clericum, qui, dum censura tenetur, administrat, fieri irregularem, can. 6. 7. caus. 11. q. 3., cap. 1., & passim de Cler. excomm. mi- nistr., cap. 1. de sent., & re judic. in 6. cap. 1. 18., & 20. de sent. excomm. in 6., etiam si non fuerit denunciatus, cap. 12. 14. 18. de homicid., dummodo qui or- dinem exercet, sciat, aut non dubitet, se esse censura innodatum, cap. 1. de postul. Prælator., cap. 5., & 9. de Cler. excomm. ministr.. Verum adhuc in hac re quædam sunt observanda, ne tan- quam generalis disciplina singulis casibus accommodetur, quæ suos fines habet, intra quos circumscribitur. Imprimis ir- regularem tantum puto esse eum, qui veram censuram violat. Quamquam enim si quis proponeretur excommunicatus, aut suspensus ad certum tempus, & de- terminatum, quo casu excommunicatio,

vel suspensio non proprie censura dicitur, sed certum pœnæ, vel pœnitentiæ genus, nihilominus hæc violatio pœnæ, quæ proxime ad censuram accedit, subjacet irregularitati, quia in cap. 1. de sent., & re judic. in 6. id fuit expresse definitum; quid tamen, si suspensio nullo modo censura esset, aut non proxime ad censuram accederet, sed providentia quædam, qua Prælati suspendens decori sacrorum prospiciat, veluti cum Sacerdotem consilio, & mente vacillantem ad indefinitum tempus arceat, aut cum Clericum de crimine suspectum interea suspendat, donec de veritate in iudicio constet? Ad hanc speciem irregularitas non extendetur; quod ego arbitror perspicue demonstrari posse ex can. 9. caus. 2. quæst. 5.. Pendebat causa Maximi de simoniæ vitio accusati; interea Maximus suspensus erat; (ita enim interpretor vocem, quæ ibidem legitur *excommunicatus*, juxta morem veterum, qui nomine excommunicationis aliquando suspensionem designabant); nihilominus tamen idem Maximus suspensionem contemnens, animo se purgandi a crimine objecto, cuius se conscius esse negabat, Missarum solemnia celebravit. Debuit quidem ob hoc, uti in eo canone legitur, pœnitentiæ subjici, non tamen irregularitate notari. Secundo, certum est, laicos censuram excommunicationis, aut interdicti violantes non fieri irregulares, cum irregularitas tantum indicta sit ministerio sacrorum censuræ tempore peracto, cuius tantum Clerici conscii esse possunt. Tertio etiam, si de Clericis agatur, tantum irregulares erunt, cum ipsi per se dum censura notarentur, divina officia celebraverint, non vero cum alteri censura notato celebranda mandaverint; quamquam enim & qui mandat, reus criminis sit, & pœna coercendus, sanctio tamen juris pœnam irregularitatis indixit iis tantum, qui præsumperint celebrare divina officia, vel se celebrationi ingesserint divinorum, cap. 5. in fine de Cler. excomm. ministr.. Quarto, generales cano-

num sanctiones, quibus adversus Clericos hæc irregularitas indicitur in toto tit. de Cler. excomm. min., nobis insinuant, irregularitatem non solum Clericis majoribus imminere, dum ordines suo gradui convenientes exercent, sed etiam Clericis minoribus, qui ordine suo utantur. Quinto, certum est, violationem solius excommunicationis minoribus non inducere irregularitatem, cap. 10. de Cler. excomm. ministr.. Sexto, si de suspensionis censura loquamur, violatio ejusdem tum demum reddit irregularem, cum suspensus ab ordine, vel officio, exercet ordinem, vel divinum officium celebrat, non tamen cum suspensus a beneficio res beneficiarias administrat, quia de sola ordinis exercitatione, vel de divinorum officiorum celebratione tantum canones concepti sunt, can. 7. caus. 1. quæst. 3., toto tit. de Cler. non ord. ministr., cap. 1. de sent. & re jud. in 6., cap. 1. de sent. exc. in 6.. Eadem ratione si de excommunicationis majoris censura agatur, non ille fiet irregularis, qui quoquo modo excommunicationem violat, sed qui violat in ea parte, qua excommunicatio major sub se continet suspensionem ab ordine, & divinis officiis. Similiter & irregularis erit, qui violaverit interdictum seu locale, seu personale, divina celebrando, non alia quavis ratione, cap. 1. de postulat. Prælat., cap. 3. 4. de Cler. excomm. ministr., cap. 18., & 28. de sent. excomm. in 6.. Non tamen erit irregularis, qui celebrat in Ecclesia polluta, cum ibidem nulla sit violatio censuræ, dicto cap. 18. de sent. excomm. in 6., neque erunt irregulares Episcopi, qui in loco interdicto altare sibi erigant Missæ sacrificium celebraturi, ob expressam ipsis concessam a sacris canonibus facultatem in cap. ult. de priv. in 6..

Irregularitatis ex crimine homicidii proficiscentis fundamenta nonnulli invenerunt in cap. 21. Exodi in illis verbis: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias ab altari meo evelles eum, ut moriatur.* Verius, meo iudicio, hæc verba eo pertinent, ut statuatur, homicidam

nullo loco juvari, ne sacris quidem ædibus, & altaribus, quominus mortis pœna plectatur. Potius fundamentum invenitur in doctrina Pauli Apostoli, qui in epist. 1. ad Timoth., cap. 3., neminem percussorem voluit ad ecclesiasticos ordines promoveri. Clarius Paulum secuti Sancti Patres declaraverunt, homicidas inidoneos esse ad sacros ordines, dist. 45. per totam, can. 2. caus. 1. quæst. 7., cap. 1., & passim de homicidio, cap. ult. de tempor. ordinat., cap. 12. de pœnis. Irregularitas autem in proposito pœna criminis dicitur, cum homicidium injustum fuerit, id est, sine auctoritate, & legitima causa, can. 33. caus. 23. quæst. 8., Concilio Tridentino sess. 24. de Ref. cap. 6.. Quoties enim aut causa, aut auctoritas subest, ea servanda erunt, quæ superius tradita sunt, cum de irregularitate ageretur, quæ proficiscitur ex defectu, uti vocant, lenitatis. Debet autem homicidium revera esse secutum, cap. 1. de Cler. pugn. in duello, cap. 24. de homicid., sive facto illius, de quo quæritur, sive auxilio, sive consilio, sive mandato, nisi mandatum revocatum fuerit, antequam homicidium sequeretur, cap. 23. de sentent. excomm. in 6., sive etiam ratihabitione, quam vel mandatum, vel consilium præcessisset, aut quam præcessisse privata ratum habentis vindicta animo concepta, ubi nomine ipsius homicidium peractum est, dicto cap. 23. de sentent. excomm. in 6., can. 8. dist. 50. can. 34. caus. 23. quæst. 8., cap. 2. de Cler. pugn. in duello, cap. 4. de Cler. percuss., cap. 6. 18. de homicid., cap. 5. de pœnis, quin referat, an homicidium occultum sit, an manifestum, atque in judicio probatum, can. 3. 5. 6. 33. 34. 39. dist. 50., cap. ult. de tempor. ordin., Concilio Tridentino sess. 14. de Reform. cap. 7.. Immo & quandoque quis irregularis efficitur, etiam si revera homicidium non subsequatur, nimirum quoties atrociora quædam occurrunt adjuncta, veluti cum quis *assassinia* meditantibus instruit, vel fovet, vel protegit,

cap. 1. de homicid. in 6., vel cum quis insequitur Pontificem Maximum, vel Cardinales, cap. 5. de pœnis in 6., vel atrocem injuriam in Episcopum intulerit, Clement. 1. de pœnis. Item habebitur tanquam irregularis quicumque, etiam si non probetur homicidium admisisse, graviter tamen est de homicidio suspectus, cap. 14. de homicid., cap. 47. de sent. excomm., quod potissimum locum habet in iis, qui cum homicidium impedire possent, minime impediverunt, propterea quod isti homicidii conscii præsumuntur, dicto cap. 47., can. 8. caus. 23. quæst. 3., cap. 6. de homicid., cap. 6. de sentent. excomm. in 6.. Neque his obstat canon 34. caus. 23. quæst. 8. in fine; etenim, uti ego jam observavi in meis lucubrationibus in Gratianum, postrema canonis verba, quæ negotium faciunt, in integris aut canonum, aut legum monumentis desiderantur. Illud necessario requiritur ad inducendam irregularitatem, ut homicidium ex voluntate fiat, quæ sane cum deficiat in infante, in amente, in furioso, in dormiente, nullus erit irregularitatis metus, can. 14. caus. 3. quæst. 9. can. 1., & passim caus. 15. quæst. 1., Clem. un. de homicidio, quamquam tamen sufficiat, homicidium voluntarium fuisse, ut loquuntur, in causa, quod contingit, cum quis voluntarie dat operam rei illicitæ, unde homicidium, etiam si casu, sequatur, can. 37. 38. 39. 44. 46. 47. 48. 49. 50. 51. dist. 50. cap. 1. 7. 8. 9. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 19. 22. 23. 25. de homicid., cap. 5. de pœnis, cap. 7. de pœnit., & remiss., cap. 3. de homicid. in 6., atque ob hanc rem etiam erit irregularis, qui mandat aliquem verberari, si mandatarius fines mandati excedens occidat, dicto cap. 3. de homicid. in 6.. Aliud est, ubi homicidium necessarium sit, & admissum ob sui defensionem, quam alias qui curare non possit, cum moderamine, uti loquuntur, inculpatæ tutelæ; & potiore jure, ubi homicidium admissum sit in bello

justo defensivo; quemadmodum in præcedente capite traditum est. Qui furem ad tuenda bona occidit, adhuc irregularis erit, propterea quod hujus generis homicidium non sit sine crimine, nisi forte quis suspicetur non inanibus argumentis, etiam furem suæ ipsius vitæ una cum bonis insidiari, cap. 2. de homicid.. Qua in re opportuna distinctio est inter furem diurnum, & nocturnum, ut difficilius vindicetur a culpa, qui diurnum, quam qui nocturnum furem interfecerit, cap. 3. de homicidio. Denique peremptio foetus, veluti homicidium irregularitatis pœna punitur, si foetus fuerit animatus, can. 8. 9. 10. caus. 32. quæst. 2., cap. 20. de homicidio, non autem si foetus adhuc inanimis fuisse dicatur, quamquam quod attinet ad salutarem pœnitentiam pœnitenti imponendam, generationem impediens quasi homicida consideretur apud Patres Wormacienses in cap. 5. de homicidio, quod & iidem Patres statuerunt in specie canonis 50. dist. 50..

Mutilatio etiam homicidio æquiparatur ad inducendam pœnam irregularitatis, cap. 1. de Cler. pugnans. in duello, cap. 4. de raptor., cap. 3. de homicid. in 6. Clement. un. eod. tit., atque ob eam rem quidquid de iis, qui hominem occidi mandant, aut qui homicidium consilio, aut auxilio curant, dictum est, de iis etiam dicendum est, qui hominem mutilari mandent, vel mutilationem consilio, vel auxilio curent. Dicitur mutilatio abscissio membri, id est, partis aptæ ad aliquam particularem operationem, argumento cap. 6. de corpore vitiatis. Videtur quoque mutilatio esse, si facta alicujus membrum alterius contabescat, & functionibus sibi propriis exequendis inutile efficiatur. Immo etsi sola verberatio neminem reddat irregularem, vulneratio tamen, quæ cum sanguinis effusione fiat, irregularem faciet vulnerantem, cap. 1. qui Cler. vel vov.,

cap. 4. de raptor.. Sunt, qui putant, in hac irregularitatis specie, quamdam veluti talionis pœnam agnosci posse; cum enim mutilatus fiat ex defectu irregularis, ajunt, jure statui debuisse, ut mutilans similem irregularitatem contraheret, argumento can. 13. dist. 55.. Mihi non satis placet hæc observatio, quando licet verum sit, omnem mutilationem, quæ reddit mutilatum irregularem ex defectu, reddere mutilantem irregularem ex delicto, dicto can. 13. dist. 55., non tamen verum est e converso, mutilationem, quæ mutilatum non reddit irregularem ex defectu, non reddere mutilantem irregularem ex delicto. Hæc omnia vera sunt, sive quis mutilaverit alium, sive mutilaverit semetipsum, can. 6. dist. 55., cap. 4. de corp. vitiat., sive passus fuerit se ab alio mutilari, dummodo culpa patienti adscribatur, can. 7. 8. 9. 10., & 11. dist. 55. cap. 5. de corpor. vitiat.. Ex quo sane fit, ut qui crimen admiserit, ex quo inde Magistratus auctoritate mutilatus fuerit, irregularitatem non evadat, non solum ex eo, quia mutilatio pœnalis infamem reddat, sed etiam ex eo, quod iste mutilationi causam culpabilem dederit. Constat exinde, quid dicendum sit de iis, qui eunuchi facti fuerint. Quoties aut casu id evenit, ut in infantibus, qui sunt propriæ voluntatis expertes, aut vi facta etiam in adultis, aut denique Medicorum consilio in iis, qui aliter salutem instaurare nequeant, nulla a sacris canonibus indicta est irregularitas. Verum extra hosce casus mutilatis eisdem semper irregularitas imminet, quin excusari valeant ex eo forte, quod allegent, se ad bonum finem mutilationi aut causam, aut assensum dedisse, quemadmodum sapientissime observavit Benedictus XIV. in libr. 11. de Synodo Diœcesana cap. 7. num. 1., & sequentibus, can. 3. 4. 5. 7. 8. 9. 10. dist. 55., cap. 5. de corpore vitiatis.

CAPUT ULTIMUM.

De modis, quibus irregularitatis aut impedimentum cessat, aut nota deletur.

NON semper perpetua est irregularitas; sed modo juris auctoritate, modo ex ipsa irregularitatis indole dispositioni juris accommodata, modo ex dispensatione Prælati eam jurisdictionem habentis finem habet. Juris auctoritas intercedit, quoties lex, quæ irregularitatem induxit, aut contraria lege, aut contraria consuetudine, quæ vim legis habeat, abrogatur; qua ratione multæ irregularitates, quæ olim in usu erant, hodie amplius non vigent. Ex ipsa irregularitatis indole dispositioni juris accommodata finem habet irregularitas, quoties ipsa irregularitatis indicendæ ratio, & causa, vel certa adjuncta a lege probata suadent, ut finem accipiat. Quod ut perspicue demonstraretur, stabilienda sunt duo veluti principia, quorum primum est, vix tempore circumscribi illam irregularitatem, quæ ex crimine ortum habet: alterum est, ut plurimum finem habere irregularitatem, quæ ex defectu proficiscitur, ubi defectus cessaverit, aut ubi defectus nullam amplius rationem haberi, in jure definiatur. Primum principium adeo generale est, ut ad illud non nisi tres exceptiones in jure probatas inveniam. Prima exceptio est, si Subdiaconus matrimonium contraxerit, & deinde facti pœnitens monasticam vitam amplectatur, cap. 2. qui Cler. vel vovent.. Secunda exceptio est, si constitutus in minoribus ordinibus incaute iteraverit baptismum, deinde monasticam vitam professus fuerit, cap. 2. de apostatis. Siquidem in hisce duobus casibus visum est, delinquentium pœnitentiam serio animo in Monasterio peractam ita delere crimen, ut deleat etiam ipsam irregularitatis notam, quæ ex iis crimini-

bus contracta fuisset. Tertia exceptio demonstrari potest in specie capituli 2. de Cler. non ord. ministr.. Propositum fuerat Urbano III., Diaconum quemdam Misarum solemniter celebravisse. Irregularis quidem erat, sine spe ulla ordinationis Sacerdotalis: at de beneficio aut non auferendo, aut concedendo agebatur, ne laicalem omnino vitam inire cogeretur. Responsum fuit, post sinceram pœnitentiam id posse concedi; quamquam salubrius foret, si reus ad regularem vitam transiret. At vero exinde non liquet, proprie irregularitatem contractam ex pœnitentia, vel ex monastica professione cessare: tantum insinuatur, post pœnitentiam, aut monasticæ vitæ professionem facilius obtentum iri dispensationem.

Alterum principium, quo definitum est, ut plurimum finem habere irregularitatem, quæ ex defectu proficiscitur, ubi defectus cessaverit, aut ubi nullam amplius rationem defectus haberi, in jure definiatur, generale quidem esse videtur, non adeo tamen, ut nullas patiatur exceptiones. Quamobrem dico imprimis, illud tum locum habere, quoties impedimentum ab jure definitum aut temporarium sit, aut certis conditionibus præstitutum. Exempla sunt, primo in iis, qui causa ætatis irregulares dicuntur, statim ac enim legitimam ætatem nacti sunt, irregulares esse desinunt, cap. 14. de tempor. ordin., cap. 2. de ætate, & qualit. præfic., quod ipsum de neophytis dicendum est, statim ac jam diuturnum tempus a baptismatis susceptione præterlapsum est; secundo in iis, qui causa amentię, vel furoris, vel ægrostationis, quæ animum alienaverit, irregulares sunt, quoties ad mentis sanita-

tem fuerint restituti, can. 1. caus. 7. quæst. 2.; tertio in iis, qui ob scientiæ defectum a sacris ordinibus sive susceptis, sive suscipiendis repelluntur, quoties studio, & industria doctrinam sibi comparaverint, cap. 11. vers. *Item si quis de renuntiat.*, cap. 2. de ætate, & qualit. præfic.; quarto in iis, qui reddendarum adhuc rationum causa sunt irregulares, quoties rationes ipsas reddiderint, & fuerint ab eisdem penitus liberati, cap. un. de obligat. ad ratiocin.; quinto in iis, qui causa servitutis, militiæ, matrimonii aut non liberi, aut non expediti sunt ad ordines suscipiendos, quoties servus libertatem, miles missionem a malitia, maritus assensum uxoris consecuti fuerint, cap. 1. in fine de fil. Presbyter., cap. 1., & sequentibus de servis non ordin., secus ac contingat in iis, qui Curia adscripti sunt, quemadmodum suo in loco demonstratum est, ubi causas expendebam, ex quibus curiales a sacris ministeriis removentur; sexto denique in iis, qui non legalem, sed popularem infamiam ex sola delicti suspitione contraxerunt, statim ac omnis suspicio evanuit, puta post canonicam purgationem, cap. 12., & 14. de purgation. canon.. Quotquot species hucusque numeratæ sunt, universæ de irregularitate conceptæ sunt intra certum tempus, vel intra certas condiciones circumscripta. Deinde etiam dico, principium positum verum esse, ubi impedimentum nascitur quidem ex certa nota perpetuo inusta, sed quæ deinde certis positis factis, juris accedente potestate, atque auctoritate, quin opus sit hominis dispensatione, deletur. Exemplum est primo in filiis illegitimis, quoties per subsequens matrimonium legitimi esse cœperint, cap. 6. qui fil. sint legit., item quoties auctoritate Pontificis Maximi per singulare rescriptum legitimi fiant, dicto cap. 6., juncto cap. 13. eod. tit., quod tamen Sixtus V. anno 1585. definivit locum non habere in Cardinalibus. Insuper ego puto locum non habere, ut pos-

sint ab illegitime nato obtineri ea beneficia, quæ ex fundatione tantum legitimis conferri debeant, ne alias mens fundatoris eludatur. Difert autem legitimatio a dispensatione, quia legitimatio perfecta undique est, atque ideo totalis a Pragmaticis appellatur; at dispensatio tantum ad certum finem obtinetur. Item exemplum est in filiis spuris, si Monachi fiant, aut in cœtu Clericorum sub regula vivant, dummodo ad majora beneficia, id est, Dignitates, & Prælaturas, non adspirent, cap. 1. de filiis Presbyter.. Nonnulli insuper adjecerunt, per baptismum susceptum omnem pridem contractæ irregularitatis notam aboleri. Id mihi placere non potest, observanti, nullam ante baptismum fingi posse irregularitatem contractam, quoniam irregularitas impedimentum canonum est, atque ii, qui necdum baptizati sunt, canonibus minime subjacent. Neque obstat, quod superius dictum est, ex causa bigamiæ irregularem dici, qui unam ante baptismum, alteram post baptismum uxorem duxerit; siquidem non inde concluditur, irregularitatem ante baptismum contractam supponi. Tantum quum baptizatus ordinandus est, dicitur irregularis, quia tunc revera bigamus dicitur, propterea quod revera duplex conjugium celebravit.

Frequentior est modus delendæ irregularitatis ex singulari Antistitis jurisdictionem habentis dispensatione; quæ, si irregularitas ex defectu oriatur, tum demum indulgeri potest, cum quis & talem defectum habeat, quo non obstante adhuc possit officia ordini congruentia gerere, & talem defectum habeat, qui sine alicujus injuria auferatur. Ex priore causa frustra in suscipiendis ordinibus dispensaretur cum infante, cum furioso, cum eo, qui penitus ignorat, & similibus, argumento cap. 5. de ætat., & qualit. præfic.. Ex posteriore causa non esset probabilis illa dispensatio, qua ordinaretur servus dissentiente domino, miles dissentiente Principe, & maritus dissen-

tiente uxore, & si qui alii impedimentis similibus detinentur. Si vero irregularitas ex delicto proficiscatur, facilius dispensatio indulgeri solet, cum qui irregularitatem contraxit, delicti poenitentiam egit, & quoad fieri possit, se non adeo indignum sacris ordinibus palam exhibuit, cap. 16. 17. de temp. ordin., cap. 4. in fine de judic., cap. 4. de Cleric., conjug., cap. 1. 2. qui Cler. vel vovent., cap. 12. de homicid., cap. 2. de Cler. non ordin. ministr., cap. un. de Cler. per salt. prom., cap. 1. 2., & 3. de eo, qui furtive. Porro dispensatio obtenta exemplo omnium juriam singularium strictam semper patitur interpretationem, etiam si a Summo Pontifice obtineatur, unde Bonifacius VIII. eum, quem dispensaverat causa beneficii obtinendi, statuit non posse alterum beneficium impetrare, cap. 1., & 2. de filiis Presbyt. in 6..

Ut dispensatio rite obtineatur, tria concurrere oportet. Primum, ut revera quis sit irregularis: nam si tantum aliquis de irregularitate dubitaret, si dubium in jure versetur, irregularis minime censendus est, cum irregularitas nulla sit, nisi de qua in jure expresse constet, argumento capituli 18. de sent. excomm. in 6., secus ac si dubitatio versetur in facto; tunc enim recipienda est juris regula, quæ docet, in dubio tutiorem partem esse eligendam, cap. 12. 18., & 24. de homicid., nisi dubietas non penes eum esset, de cujus irregularitate quæritur, sed penes judicem, apud quem conventus assereret, se certo non esse irregularem, seu, quod idem est, non admisisse delictum, cui irregularitas imminet. In hac specie, dummodo conventus se canonicè purget, ab omni irregularitatis nota immunis habebitur, quin opus sit dispensatione, cap. 12., & 14. de purgat. canon.. Secundo, ad obtinendam dispensationem oportet, ut causa subsit publicæ seu necessitatis, seu utilitatis, aut, si privata tantum utilitas allegetur, talis sit, quæ constitutionibus

comprobetur, can. 18. dist. 34., cap. 3. de postul. Prælat., cap. 12. 20., & 22. de elect.. Agitur in proposito de derogatione publicæ legis, & quemadmodum ad eam edendam gravis causa Antistites ecclesiasticos concitavit, ita & gravis tantum causa movere poterit ad eandem relaxandam. Postremo, opus est, ut dispensatio ab eo obtineatur, qui dispensandi polleat facultate.

Hinc profecto in gravissimam descendimus disputationem, in qua de potestate Ordinariorum quæritur, ac de Pontificiis reservationibus, & facile est dissentientes, ac pugnantes Interpretes invenire, unumquemque pro variis Nationum studiis, ac præjudiciis dimicantem. Passim vulgus Interpretum, præsertim Italicorum, definiunt, dispensationes hujus generis esse Pontifici Maximo reservatas, ea de causa, quia impedimentum irregularitatis ex jure communi proficiscatur, proptereaque nihil aliud sit dispensare ab irregularitate, quam dispensare ab jure communi; verentur autem, ne, si Episcopis, cæterisque Ordinariis asserant facultatem dispensandi ab irregularitate, asserant eo ipso facultatem dispensandi ab jure communi, contra definitiones, quas in decretalibus ipsi inveniunt, nimirum in cap. 20. de electione, & in cap. 4. de concess. præbendæ. Tantum adjiciunt exceptionem ad regulam, iis nimirum in casibus dispensationes Ordinariorum admittentes, in quibus speciale jus dispensandi facultatem Ordinariis adtribuerit. Immo & ex hoc putant, magis, magisque firmari regulam; si enim, ajunt ipsi, certis in casibus jus specialiter eam potestatem Episcopis fecit, grave argumentum est, eandem generaliter non competere. Ego sane in hanc ipsam definitionem convenio, libenterque subscribo opinioni tradenti nullam competere Episcopis, cæterisque Ordinariis dispensandi ab irregularitate facultatem, nisi specialiter certis in casibus facta fuerit; proindeque dispensationem Superiori reservari. Immo & no-

mine Superioris intelligo non proximum, qualis esse Metropolitani in conspectu Episcopi, sed unum Pontificem Maximum. Etenim non ignoro, Metropolitanorum jurisdictionem, quamquam sit ordinaria, certis tamen limitibus circumscribi, & tantum in iis casibus competere, in quibus jus definit, quemadmodum ostendi in tractatione de potioribus Ecclesie dignitatibus, & officiis; non constat autem, Metropolitanis hanc facultatem aliquando fuisse concessam; immo adparet, Honorium III. rescripsisse, hanc potestatem Archiepiscopis non competere, *cum a canone minime sit permessa*, cap. 15. de tempor. ordinat. At, si candidè loqui velim, minime possunt convenire in causam, atque ideo hanc traditionem recipere, quia verum generaliter sit, Ordinarios, atque ipsos Episcopos non posse ab jure communi certis in casibus dispensare. Mihi semper placuit opinio tradentium, jus commune in bonum publicum generaliter dirigi, proindeque esse ab unoquoque. Antistite perpetuo observandum eatenus, quatenus æquitas dispensationem minime suadet, can. 1., & sequentibus caus. 25. quæst. 1., interea tamen non denegari Prælati, ubi gravis causa postulet, quidquam remittere, ac relaxare, etiam si de inferioribus Antistitibus agatur; statim ac enim *conditor canonis* (verba sunt Innocentii III. in cap. 39. de sent. excomm.) *ejusdem absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.* Et revera id docet antiquissima disciplina, quando legimus in Ancyrana Synodo, Episcopum potuisse indulgere Diaconis, dum ordinarentur, ut valerent conjugia contrahere, quamquam hoc generali lege prohiberetur, can. 8. dist. 28.. Recentiores quoque Pontifices similem indulgendi facultatem in Episcopis agnovērunt, quemadmodum constat in specie capituli 16. de tempor. ordin., capituli 1., & 2. de ordinatis ab Episcopo, qui renunt. Episc.. Quod si, qui contra sentiunt, provocent aut ad

capitulum 20. de elect., aut ad capitulum 4. de concess. præbend., dico, adparere quidem ex iis, Pontificem Maximum non destitui dispensandi facultate adversus sanctiones seu in Conciliis, seu in Decretis prædecessorum Pontificum editas, non tamen adparere, inanem esse quamcumque inferiorum Prælatorum dispensationem. Quod si adjiciant, specialiter in jure concessum fuisse Ordinariis, ut in certis casibus dispensent, indeque argumentum deducant ad demonstrandum, Ordinarios in aliis casibus non expressis, ea facultate carere; observo, hoc argumenti genus parum solidum esse. Nam & ego, si eodem argumenti genere, aut simili uti vellem, potius contrarium demonstrarem, ita observando: Constat aliquando, expresse Pontifici Maximo reservatas fuisse dispensationes irregularitatis certis in casibus, quemadmodum in ea irregularitate, quæ contrahitur ab eo, qui divina officia celebrat, dum censura tenetur, cap. 1. de sent., & re judic. in 6., cap. 1. de sentent. excomm. in 6., item in ea irregularitate, quæ dicitur ex defectu natalium, cap. 18. de fil. Presbyter., juncto can. 12. dist. 56.. Ergo in cæteris casibus minime expressis Episcopalis dispensatio rite admitteretur. Argumenta hujus generis cum facile suppetant in utramque partem, tum gravia non sunt, propterea quod in jure multa rescripta exhibeantur, quæ non jus novum, & speciale constituunt, sed tantum tradunt, quid juxta generales juris regulas fuerit rescribendum.

Itaque ego potius, postquam veluti firmissimum principium posuerim, quo traditur, generaliter dispensationem ab irregularitate Pontifici Maximo reservari argumento capituli 28. de fil. Presbyt., exceptis iis casibus, in quibus expresse, & specialiter jus Episcopis eam facultatem fecerit, ita edissero: Quando cumque sacri canones notam irregularitatis indixerunt, non tam declaraverunt, quemquam esse certa nota affec-

tum, qua impediretur, ne ad sacra ministeria accedat, quam eo ipso veterunt Episcopis, ordinariis sacræ ordinationis, & beneficiorum collatoribus, ne ejus generis personas ad ecclesiastica officia promoverent, quasi præceptum non admittendi ad ordines, vel beneficia præcipue in Episcopos dirigeretur, can. 59. dist. 50., can. 2. dist. 55., cum similibus bene multis. Et revera cum olim necdum inventum fuisset irregularitatis nomen, nec dici soleret, hunc, vel illum irregularem existere, sacri canones remoturi a sacris ministeriis certum personarum genus, Episcopis injungebant, ne ad ordinationem progredierentur. Ita concepta est Apostolica Pauli doctrina, ex qua multæ irregularitatis species originem suam trahunt, quando Paulus in cap. 3. epist. 1. ad Timotheum monebat, ut ordinandus Episcopus esse deberet unius uxoris vir, seu, quod idem est, non bigamus, item non percussor, non neophytus, præter alias virtutes, quas in eo gradu exoptabat. Quod cum ita sit, non est ferendum juxta rectam rerum bene gendarum æconomiam, ut is dispensare valeat ab ea lege; quam sibimetipsi impositam deprehendit, ne facile lex ipsa in irritum cadat, cum inanis videatur obligatio imposita illi, qui possit voluntate sua eandem legis obligationem evertere, elevare, argumento legis 8. ff. de obligation., & action.. Non alia de causa & Lucius III. in cap. 2. de bigam. non ordin., & Coelestinus III. in cap. 3. eod. tit. rescripserunt, Episcopos non posse admittere bigamos ad ordinationem, nisi quia Apostolica præcepta de non ordinandis bigamis Episcopos eisdem urgebant. Huic principio consonat, quod legitur in cap. 9. de ætat., & qualit. præfic.. Prohibitum erat eligentibus Episcopum, ne eum eligerent, qui tantum Subdiaconus esset, prohibitione, inquam, in eligentes directa. Nihilominus tamen concessum adparet Metropolitano, qui ordinariam jurisdictionem in

confirmatione electionis exercebat, ut valeret ab ea irregularitatis specie dispensare, contra quam obtineret in specie capituli 15. de fil. Presbyteror., quia ibidem Archiepiscopus non ordinariam facultatem explicaturus fuisset, sed penitus extra ordinem, & jure singulari. Consonat quoque huic principio, quod legitur in cap. 6. de ætat., & qualit. præficiend., ubi Episcopi arbitrio relinquitur, admittere quosdam irregulares, ubi dispensatio non ex libera voluntate Episcopi pendeat, sed Episcopus in ea re morem gerat Ecclesiastica disciplinæ jubenti, Clericos beneficia jam possidentes ordinibus initiari. Eadem ratione in cap. 1., & 2. de eo, qui furtive, admittitur Episcopus ad dispensandos quosdam ab irregularitate contracta in susceptione sacrorum ordinum, ignorante, vel invito Episcopo; quasi in ea specie, Episcopus dispensans non semetipsum a legis auctoritate eximat, sed tantum illos, qui ea ratione ordinationem subriperunt.

Post firmatam generalem regulam illud superest, ut omnia indicentur exempla, in quibus specialiter obtinuerunt Episcopi, ut dispensare valerent. Quia in re distinguendum est jus antiquum, scilicet ante Tridentinum, ab jure recentissimo, quæ Concilium Tridentinum induxit.

Jure antiquo, quod usque ad Tridentinum Concilium viguit, distinguere oportet irregularitatem ex defectu proficiscentem ab irregularitate, quæ proficiscitur ex delicto. Et imprimis in defectu natalium dispensatio ad unum Pontificem Maximum generaliter spectat, can. 12. 13. 14. 15. dist. 56. cap. 20. de elect., cap. 18. de fil. Presbyt., cap. 13. qui fil. sint legit., qui tamen eo difficilius dispensare solet, quo turpior est nota irregularitatis, juxta qualitatem illegitimæ nativitatis, cap. 10. vers. *Unde patet* de renuntiatione. Tantum conceditur Episcopo dispensare, causa ordinum minorum, vel beneficio-

rum, quæ animarum cura destituuntur, cap. 1. de fil. Presbyt. in 6.. Ait ibidem Bonifacius VIII., dummodo beneficium tale sit *super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari*; cujus nomine intelligitur beneficium utut simplex, quod pater illegitimi non possederit, aut etiam beneficium non possidendum in ea Ecclesia, in qua pater in beneficio utut diverso ministret; etenim in beneficiis hujus generis, quidquid antea vigeret, cap. 5. de fil. Presbyt. Pontific. Maximi dispensatio necessaria est, cap. 9., & 17. de fil. Presbyt., quibus jungi potest cap. 15. sess. 25. de Ref. in Concilio Tridentino.

De dispensatione a defectu libertatis supervacaneum est quærere, propterea quod si de servis, aut de curialibus agatur, eorum conditio apud Christianos ab usu exolevit, si agatur de iis, qui obnoxii sint reddendis rationibus, vix ad quosdam casus superius a me memoratos irregularitas coercetur, & nullibi in eisdem legitur adtributa Episcopis dispensandi facultas; denique si agatur de militibus sine consensu Principis, aut de maritis sine consensu uxoris ordinandis, nulla concedi solet dispensatio, ne fraus fiat juribus vel a Principe in milites, vel ab uxore in maritum exercendis.

Ut a defectu corporis dispensetur, multi scripserunt, opus esse auctoritate Apostolicæ Sedis, argumentum canonis 59. dist. 50., & cap. 2. de corpore vitiat. Alii e contrario tradiderunt, nonnihil in hac parte potestati Episcoporum fuisse concessum. Usus obtinuit, ut solus Papa dispenset, ubi vitium egregium sit; tum vero Pontifex Maximus mandare Ordinario solet, ut ipse per se cognoscat, an talia sint facti adjuncta, ut dispensatio sine scandalo valeat indulgeri, ne alias dispensatio eadem in contemptum degeneret sacrorum ministeriorum, dum hæc a monstruosis hominibus obirentur, quemadmodum refert Pyrrhus Corradus in praxi dispensationum libr. 3. cap. 5.. At si vitium non

adeo grave sit, dispensandi facultas Episcopo conceditur; quod maxima innitur æquitate; si quidem cum non omnia corporis vitia irregularitatem inducentia definita sint in jure, sed notioni prudentis Episcopi remittantur, uti superius tradidi, res esset plena periculi in Episcopo cognoscente, si nonnihil remittere, atque indulgere in ea parte non valeret.

Cum defectus anima multiplex esse queat, non in omnibus casibus æqualis est dispensationis disciplina. Si imprimis de amente, de furioso, & de eo, qui alienationi mentis subjaceat, agatur, nemo videt, non nisi temere sperari dispensationem cujuscumque Antistitis auctoritate. Si quæratur de eo, qui ætate minor est, olim cum ætas in Sacerdotibus, & Diaconis provectior, quam hodie requireretur, Episcopis indulgebatur, ut cum necessitas eligendorum Sacerdotum, & Diaconorum urgeret, nec provectiores reperirentur, ordinare valerent eos, qui annum vigesimum quintum nacti fuissent, can. 5. dist. 78 sed generaliter dispensatio a Sede Apostolica petebatur, quod cautum pressius fuit, ubi quidam Episcopi frequens minus providis ordinationibus disciplinæ ecclesiasticæ fraudem faciebant, & minores ætate sine discrimine promovebant, cap. 2. 3. de æt., & ord. præfic., juncto cap. un. eod. tit. in 6.. Non tamen omnino actum fuit de Episcopali auctoritate; siquidem imprimis permissum fuit Episcopis, ut eos possint ad regimen Parrochialis Ecclesiæ advocare, qui intra breve tempus possunt in Presbyteros promoveri, cap. 5. de æt., & qual. præfic.; deinde Bonifacius VIII. expresse etiam permisit, ut Episcopi cum iis, qui vigesimum annum compleverint, libere dispensare valeant, causa obtinendarum dignitatum, vel personatum, quibus non imminet cura animarum, cap. un. de æt., & qual. præfic. in 6.. Si de iis agatur, qui dicuntur animi lenitate defficere, nullibi legitur, Episcopis concessam fuisse dispensandi

facultatem, ac propterea dispensatio non nisi a Sede Apostolica erit impetranda.

Cum infamia irregularitati causam dederit, distingui solet inter infamiam popularem, & legalem. Popularis, quæ pendet ex quodam publico admissi criminis rumore, aboletur vel sententia iudicis declarante innoxium eum, qui de crimine suspectus erat, vel canonica purgatione suspecti, uti jam superius adnotavi. Legalis infamia vel proficiscitur ex professione, vel ex crimine, aut poena, vel denique ex poenitentia publica. Quoties ex professione oriatur, vel professio infamis est ratione habitæ personæ exercentis, qualis esset Clericus; tum vero cessatione ejusdem Clerici, omnis infamiæ nota deletur sine ulla prorsus dispensatione, Clem. 1. de vita, & hon. Cleric., vel professio infamis est natura sui, qualis est scenico- rum, can. 2. dist. 33., tum vero non nisi auctoritate Pontificis Maximi ea nota deletur. Idipsum dicendum est de infamia, quam quis vel causa criminis, vel causa poenæ contraxit, hæc enim non nisi Summi Principis aut restitutione in integrum, aut singulari dispensatione aboletur. Qua in specie, ne passim indigni ad sacra ministeria promoveantur, saluberrime cautum est, ut tum dispensatio concedatur, cum rei criminum insigni poenitentia novi quodammodo homines honestate vitæ cœperint palam adparere can. 18. 19. 20., & 21. dist. 50.. Quoties ex poenitentia publica non integra fama fuerit non nihil Episcopali auctoritati tributum est, ob expressam constitutionem Toletani Concilii in can. 68. dist. 50.. Nimirum poterit Episcopus ad sacra officia poenitentes admittere, si necessitas, aut usus exegerit; in minoribus tantum officiis, aut, si jam Diaconi fuerint olim ordinati, etiam in officio Subdiaconorum.

Irregularitas, quæ oritur ex defectu Sacramenti, quoniam non in eodem genere semper est, varias suscipit regulas. Si imprimis agatur de Clynicis,

qui in infirmitate baptismum susceperunt, aperta est definitio Concilii Neocæsariensis in can. unico dist. 57., ubi Episcopis denegatur facultas eosdem ordinandi, adjecta tamen exceptione, nimirum *si postea ipsorum studium, & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.* De neophytis concepti ita sunt canones, ut Episcopis omnino interdicator illos ordinare can. 1., & 2. dist. 48., proptereaque jure ordinario dispensare Episcopi nequeunt, non tamen inficias ire possum, Episcopis eam facultatem concedi, quoties magna Ecclesiæ utilitas dispensandum suadeat, cum id veteres Patres & verbis expresse asseruerint, & factis comprobaverint, can. 9. dist. 61.. De bigamis quoque observandum est, Episcopos adeo facultate destitui ex censura canonum in eorumdem ordinationes, ut, si contra canones ordinavissent in sacris ordinibus, ne excepto quidem Subdiaconatu, potestate ordinandi carerent, cap. 2., & ult. de bigam. non ordin., quod argumento est, nunquam dispensandi facultatem Episcopis fuisse concessam. Tantum legitur, dispensare potuisse Episcopos sive in bigamia vera, sive interpretativa, ubi minores tantum ordines conferendi essent, aut etiam necessitate urgente Subdiaconatus, can. 18. dist. 34.. Ast hodie receptum est, ut in quibuscumque ordinibus impetranda sit Sedis Apostolicæ dispensatio, quemadmodum demonstrare conantur Fagnanus ad titulum de bigamis non ordinandis, & Barbosa de offic., & potest. Episc. allegat. 49. numero 19., neque aliud ego dicerem in conspectu Tridentini decreti in cap. 17. in fine sess. 23. de Reform., ubi etiam quo casu præsto non sint cœlibes Clerici, permittitur Episcopis, ut in minoribus ordinent conjugatos, dummodo neminem bigamum se ea officia in Ecclesia gerenda admittant. At enim aliud dicendum est, si agatur de bigamia similitudinaria, ad quam profecto non facile refertur memoratum Tridentinum

decretum; alias autem constat, ex jure communi permissum esse, ut in hac bigamiae specie dispensatio Episcoporum admittatur, quasi hæc irregularitas non tam ex defectu, quam potius ex delicto proficiscatur, quod definitum est in cap. 4. de Cleric. conjugat., & in cap. 1. qui Clerici vel voventes.

Succedunt aliæ species irregularitatis, quæ nimirum ex delicto proficiscitur. In iis delictis, quæ contra continentiam Clerici admiserint sub matrimonii specie, quod tamen matrimonium nullo modo esse poterat, statuere cepit Alexander III., posse Episcopum dispensare, dummodo Clericus pœnitentia maculam delevisset, cap. 4. de Clericis conjugat., cap. 1., & 2. qui Cler. vel voventes. Id ipsum etiam recipi posse definivit, ubi de aliis illicitis conjunctionibus ageretur, qualia essent adulteria, cap. 4. in fine de judiciis. Immo & adjecit in eodem cap. 4., posse Episcopum dispensare in iis criminibus, *quæ sunt minora*, quæ verba interpretatus fuisse videtur Gregorius IX. in cap. ultim. de tempor. ordinat., dum scripsit, non tantum in crimine adulterii, verum etiam in crimine perjurii, vel falsi testimonii, posse Episcopum dispensare, dummodo ea crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, & reus pœnitentiam exegerit. Hæc adeo vera sunt, ut non solum expressa Episcopi dispensatio valeat, sed etiam tacita sufficiat, veluti cum Episcopus sciens prudens reum Clericum ordinaret, argumento capituli 5. de fil. Presb., adeo etiam, ut vix hodie in his criminum generibus irregularitas contumhi dicatur, ob frequentes, præsertim tacitas, Episcoporum dispensationes. Non tamen ego ausim asserere Episcopis similem dispensandi facultatem, quoties agatur de irregularitate, quæ ex hæresi, ex simonia, atque ex reiteratione baptismatis temere facta, proficiscitur, cum nullibi aut in vetustis canonibus, aut etiam in recentioribus decretalibus

id constitutum adpareat. Si sermo sit de illicita ordinis susceptione, video quidem in cap. unic. de Cler. per saltum prom., permissum Episcopo fuisse, ut cum eo dispensaret, qui Diaconatus ordine prætermisso ad Presbyteratum ascendisset. Verum non satis constat, an in proposita specie Episcopus ordinaria potestate usus fuerit, an potius ex singulari Pontificis Maximi mandato dispensaverit. Idipsum de iis dico, qui furtive ordines susceperunt, atque exinde irregularitatem contraxerunt; quamquam enim in cap. 1. 2., & 3. de eo, qui furtive, adpareat, ex dispensatione Episcopi censuram canonum relaxatam fuisse, ait tamen Cœlestinus III. Episcopum Sedis Apostolicæ auctoritate dispensavisse, uti liquet ex iis verbis, *poteris de nostra licentia dispensare* dicto cap. 3.. Erga eum, qui non ordinatus Sacerdos Missarum solemniter celebravit, admissum quidem fuit, ut facti pœnitens ex indulgentia Episcopi beneficium consequeretur, cap. 2. de Cler. non ordin. min., quoad cæteros autem effectus nullibi legitur, Episcopis concessam fuisse dispensandi facultatem. Ex quo deducitur, dispensationem ab irregularitate, quæ proficiscitur ex illicita ordinis exercitatione, Pontifici Maximo reservari. Et revera in cap. 1. de sent., & re judic. in 6., atque in cap. 1. de sent. excomm. in 6., liquet, non nisi Pontificis Maximi auctoritate dispensari posse cum iis, qui censuram violaverunt, id est, sacra ministeria obiverunt, cum censura tenerentur. Qua in re observandum est, eos, qui a Sede Apostolica sunt hujus generis dispensationem impetraturi, exprimere debere, pluries a se violatam fuisse censuram, si pluries fuerit violata, ne rescriptum subreptitiis precibus impetretur, proptereaque in irritum cadat, cum difficiliter Pontifices Maximi dispensare soleant erga eos, qui frequenti violatione censuræ se maxime temnere ecclesiasticam potestatem facto suo demonstraverunt,

cap. 20. de rescriptis. Ab irregularitate, quæ proficiscitur ex homicidio etiam occulto, non posse Episcopum dispensare, liquido constat, quando vel ipse Gregorius IX., qui in quibusdam criminibus eam potestatem Episcopis adseruit, expressis verbis homicidium excepit, cap. ult. de tempor. ordinat., quod & probavit Concilium Tridentinum in cap. 7. sess. 14. de Reform. Tantum exceptio est in eo casu, quo dubium sit, an Sacerdos homicidium perpetraverit; quo casu, certa arbitrio Episcopi indicta poenitentia, Episcopus idem indulgere poterit, ut in minoribus ordinibus administret, aut etiam in Clerico in majoribus constituto homicida, cui poterit auctoritate Episcopi certum beneficium instar præstimonii concedi, ne is deserta omnino clericali militia ad sæculares professiones transire cogatur, cap. 2. de Cleric. pugnans. in duello. Sed id licet Clementis III. temporibus obtineret, abrogatum deinde fuit in Tridentino Concilio, dicto cap. 7.. Addidit tamen ibidem Concilium Tridentinum, si non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo homicidium admissum sit, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quæcumque, ac dignitates jure quodammodo dispensatio debetur, committi loci Ordinario, aut ex causa Metropolitanæ, seu viciniore Episcopo, qui non nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, dispense. Denique cum de mutilatione agitur, dispensatio ab irregularitate inde profecta, Sedi Apostolicæ reservatur, nisi agatur de mutilatione, quæ non sit enormis, cap. 1. de corpore vitiatis, aut de mutilatione, quam quis bona fide, & ex supina ignorantia curaverit, cap. 4. eod. tit., aut etiam de vulnere injecto, ex quo nulla secuta fuerit propria mutilatio, cap. 1. qui Clerici vel voventes; his enim in casibus non nihil Episcopali auctoritati indulgetur, qua dispensatio post certam peractam poenitentiam obtineatur.

Jure novo, quod statutum fuit in Concilio Tridentino sess. 24. de Reform. cap. 6., declaratum est licere Episcopis, in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare. Dicitur licere Episcopis, ut excludantur inferiores Prælati, non vero ut excludantur Vicarii Episcoporum, quibus hanc facultatem Episcopi communicaverint, cujus rei argumentum ex eodem Tridentino capite deducitur; etenim in fine capituli cum Tridentini Patres concedere voluerint potestatem Episcopis, non Vicariis eorum, absolvendi ab hæresi, id specialiter expresserunt. Dicitur concessa dispensandi facultas, quod non solum locum habet in foro interno, sed etiam in externo, sive quod verba Tridentini generalia sunt, & non ad unum internum forum coercentur, sive quod Tridentini Patres in eodem capite concessuri potestatem Episcopis tantum in foro interno absolvendi a casibus occultis Sedi Apostolicæ reservatis, id specialiter expresserunt, sive quod irregularitas, & dispensatio ab irregularitate suapte natura ad externum potius, quam ad internum forum spectat; neque enim dispensatio illa tendit in bonum privatum, quemadmodum tendit absolutio a peccatis, sed præcipue in bonum publicum, quod versatur in ordinatione administratorum, qui profecto sunt externi fori characteres. Dicitur in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus; nomen autem occulti delicti ex decretalium intrerpretatione, de eo crimine dicitur, quod notorium non est, videlicet de quo quis non est canonice condemnatus, cap. 7. de cohabit. Cleric., & mulier.. Dicitur denique excepto homicidio voluntario. Ergo quod statutum videbatur in cap. 7. sess. 24. de Reform., de quadam dispensationis specie impetranda a Sede Apostolica in homicidio casuali, & necessa-

rio, in hoc cap. 6. abrogatum fuit, dum ad solum homicidium voluntarium, quod sane a necessario, & casuali distinguitur, Pontificia reservatio dispensationis coercetur. Nemo inde non videt, Episcopum posse etiam dispensare a mutilatione, vel vulneratione occulta, quia hæc homicidii nomine minime venit; immo & inde constat, in laudato capite Tridentinos Patres pressisse vestigia Gregorii IX., qui in cap. ult. de tempor. ordinat. concessurus Episcopis dispensandi facultatem in quibusdam criminibus, exceperat homicidium. Perspicue igitur est Tridentina constitutio, quoties de ea irregularitate sermo sit, quæ proficiscitur ex delicto; quam tamen non facile extendi posse censeo ad irregularitatem, quæ proficiscitur ex defectu, quamvis occulto; etenim cum illa constitutio sit specialis, & adversus generalem disciplinam edita, non facile prorogatur a casibus expressis ad non expressos. Tantum dico, in ea irregularitatis specie, quæ oritur ex defectu, ex eo etiam ipso, quod altum de eadem sit in Tridentino Concilio silentium, eam facultatem dispensandi Episcopos competere; qualis competebat ex jure communi ante Tridentinum, quod modo commemorabam: Quid vero, si irregularitas proficiscatur ex duplici cau-

sa, nimirum & ex delicto, & ex defectu? Ego puto, in proposito non irregularitatem ex defectu, sed irregularitatem ex delicto attendi oportere, & ab ea licere Episcopo dispensare in casibus a Tridentino Concilio probatis, ac si tantum ex delicto irregularitatis diceretur. Grave hujus doctrinæ argumentum depromitur vel ex ipso decreto Tridentino. Siquidem Patres Tridentini, cum Episcopis facultatem fecerunt dispensandi ab irregularitate ex occulto crimine proficiscente, specialiter excipiendum voluerunt homicidii crimen: et in homicidio quæ contrahitur irregularitas, non solum dicitur poena criminis, sed etiam quasi nota defectus lenitatis. Quod si causa defectus lenitatis non potuisset ab hac irregularitate Episcopus dispensare, frustra homicidii exceptio inter cætera crimina adjecta fuisset: ergo generaliter verum est, Episcopos posse dispensare ab irregularitate ex crimine proficiscente, ut etiam defectus quidam irregularitati causam præberet. Ex hac ipsa doctrina fluit, eum, qui petit dispensationem etiam a Pontifice Maximo ab irregularitate proficiscente ex crimine, non teneri petere etiam dispensationem ab impedimento defectus, satisque esse, ut crimen pandat, cujus causa fuerit irregularis.

C O N C L U S I O.

His, ut puto, ex ordine absolutis, postquam, nisi mihi admodum blandior, fecerim satis proposito meo, finem imponendum censui, non solum tractationi susceptæ de criminibus, & modis, quibus rei criminum coercentur, sed & universæ Decretalium Gregorii IX. in certam methodum digestarum interpretationi; & quidem uberi, quamquam compendiaria, ratione, in qua propterea ineunda, ut candide fatear, gravius mihi fuit eleborandum, quem si fusiore oratione, & discussione Scholasticorum moribus consentanea, uti in singulis

voluissem. Cæterum vehementer lætor, quod multa paucis me exhibuisse intueor, quibus disciplinæ ecclesiasticæ universæ jacerentur saltem necessaria fundamenta. Quoad per vires potui, & brevitati, & perspicuitati studui. Quæ multa meis lucubrationibus desunt, facile supplebit pro sua sagacitate, quicumque ad earum lectionem accesserit, cum planum sit, ex contextione principiorum longe plura consectaria deducere: si quid obscurum adhuc occurrat, veniam mihi datum iri confido, dum in multa rerum congerie offusas passim cras

siores tenebras diluere conatus sum, nec adeo valere potuerunt vires meæ, ut meridianam lucem inferrent. Absit autem a me, ut quidquam admiserim, quod Deo, quod Ecclesiæ Dei sponsæ, quod ecclesiasticis Ordinibus, quod populorum Rectoribus displicere quoquo modo possit. Si quid forte hujus generis detegatur, delendum penitus volo, ac si mihi aut nolenti, aut ignorantibus excidisset, ratus non aliam esse veram, solidam, ac nunquam pœnitendam doctri-

nam, quam quæ divinæ voluntati demississime serviat, societatem Christianam tranquille foveat, & rempublicam universam pro modo uniuscujusque juvet; siquidem hæc una vere a Deo Optimo Maximo doctrinarum omnium fonte, & datore luminum descendit, a qua ne alienum animum unquam haberem, optavi semper, & precatus fui; si non obtinui, infirmitati, imbecillitatiq; meæ, cujus plane conscius sum, adscribatur.